

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Факультет історії, політології і міжнародних відносин

EUROPEAN CREDIT TRANSFER SYSTEM

ECTS – ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПАКЕТ

8.03010401 «Політологія» (Магістр) (II курс)

052 «Політологія» (Магістр) (I курс)

1. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ФАКУЛЬТЕТУ:

1.1 Адреса: вул. Шевченка, 57, (вул. Чорновола, 1) м. Івано-Франківськ, 76000

Контактні телефони

тел. вн. (0342) 59-61-07

тел. (0342) 59-61-59

e-mail: dekanat_istor@pu.if.ua

Приймальня декана

тел. (0342) 59-60-21

Інформація про склад дирекції:

Декан факультету: **Кугутяк Микола Васильович** – доктор історичних наук, доктор філософії, професор

тел.: 050-540-30-89

e-mail: dekanat_istor@pu.if.ua

Заступники декана:

Сигидин Михайло Васильович – кандидат історичних наук, доцент, заступник декана факультету з навчальної роботи

тел.: 050-373-21-82

Москалюк Михайло Васильович – кандидат політичних наук, доцент, заступник декана факультету з наукової роботи

тел.: 067-907-94-56

Галицька-Дідух Тамара Вячеславівна – кандидат історичних наук, доцент, заступник декана факультету з виховної роботи

тел.: 050-433-09-95

Вчений секретар ради: **Слободян Тетяна Зіновіївна** – кандидат політичних наук, доцент

тел.: 097-559-91-32

Голова науково-методичного об'єднання: **Стефанюк Галина Василівна** – кандидат історичних наук, доцент

тел.: 096-756-23-05

Методист заочної форми навчання: **Пославська Галина Юріївна**

тел.: 095-357-96-45

Диспетчер: **Соф'як Наталія Василівна**

тел.: 098-759-45-56

1. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ФАКУЛЬТЕТУ:

1.1 Адреса: вул. Шевченка, 57, (вул. Чорновола, 1) м. Івано-Франківськ, 76000

Контактні телефони

тел. вн. (0342) 59-61-07

тел. (0342) 59-61-59

e-mail: dekanat_istor@pu.if.ua

Приймальня директора

тел. (0342) 59-60-21

Інформація про склад дирекції:

Декан факультету: **Кугутяк Микола Васильович** – доктор історичних наук, доктор філософії, професор

тел.: 050-540-30-89

e-mail: dekanat_istor@pu.if.ua

Заступники декана:

Сигидин Михайло Васильович – кандидат історичних наук, доцент, заступник декана факультету з навчальної роботи

тел.: 050-373-21-82

Москалюк Михайло Васильович – кандидат політичних наук, доцент, заступник декана факультету з наукової роботи

тел.: 067-907-94-56

Галицька-Дідух Тамара Вячеславівна – кандидат історичних наук, доцент, заступник декана факультету з виховної роботи

тел.: 050-433-09-95

Вчений секретар ради: **Слободян Тетяна Зіновіївна** – кандидат політичних наук, доцент

тел.: 097-559-91-32

Голова науково-методичного об'єднання: **Стефанюк Галина Василівна** – кандидат історичних наук, доцент

тел.: 096-756-23-05

Методист заочної форми навчання: **Пославська Галина Юріївна**

тел.: 095-357-96-45

Диспетчер: **Соф'як Наталія Василівна**

тел.: 098-759-45-56

1.2. АДРЕСА, ТЕЛЕФОНИ ВІДПОВІДНОЇ КАФЕДРИ ФАКУЛЬТЕТУ, ВИКЛАДАЦЬКИЙ СКЛАД КАФЕДРИ:

КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

(вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76025
тел. (0342) 59-60-06; e-mail: kiu@pu.if.ua)

Склад кафедри:

1. Райківський Ігор Ярославович – завідувач кафедри, доктор історичних наук, доцент
2. Бурдуланюк Василь Миколайович – кандидат історичних наук, доцент
3. Галицька-Дідух Тамара Вячеславівна – кандидат історичних наук, доцент
4. Дрогомирецька Людмила Романівна – кандидат історичних наук, доцент
5. Єгрешій Олег Ігорович – кандидат історичних наук, доцент
6. Кобута Степан Йосифович – кандидат історичних наук, доцент
7. Королько Андрій Зіновійович – кандидат історичних наук, доцент
8. Міщук Андрій Іванович – кандидат історичних наук, доцент
9. Сигидин Михайло Васильович – кандидат історичних наук, доцент

КАФЕДРА ЕТНОЛОГІЇ І АРХЕОЛОГІЇ

(вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76025
тел. (0342) 59-61-87; e-mail: ke@pu.if.ua)

Склад кафедри:

1. Томенчук Богдан Петрович – завідувач кафедри, кандидат історичних наук, доцент
2. Боян-Гладка Світлана Петрівна – кандидат історичних наук, доцент
3. Дрогобицька Оксана Ярославівна – кандидат історичних наук, доцент
4. Костючок Петро Леонтійович – кандидат історичних наук, доцент
5. Кочкін Ігор Тарасович – доцент
6. Кугутяк Микола Васильович – доктор історичних наук, професор

КАФЕДРА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

(вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76025

тел. (0342) 59-61-03; e-mail: kvi@pu.if.ua)

Склад кафедри:

1. Жерноклеєв Олег Станіславович – завідувач кафедри, доктор історичних наук, професор
2. Борчук Степан Миколайович – доктор історичних наук, доцент
3. Бурачок Лілія Іванівна – кандидат історичних наук, доцент
4. Волощук Мирослав Михайлович – доктор історичних наук, професор
5. Засипко Мар'яна Віталіївна – кандидат історичних наук, асистент
6. Щербін Лілія Василівна – кандидат історичних наук, доцент

КАФЕДРА ІСТОРІЇ СЛОВ'ЯН

(вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76025

тел. (0342) 59-61-46; e-mail: kaf.ist.sl@gmail.com)

Склад кафедри:

1. Комар Володимир Леонович – завідувач кафедри, доктор історичних наук, професор
2. Дебенко Василь Зіновійович – кандидат історичних наук, доцент
3. Вітенко Микола Дмитрович – кандидат історичних наук, доцент
4. Кобильник Роман Васильович – старший викладач
5. Федорчак Петро Степанович – доктор історичних наук, професор

КАФЕДРА ІСТОРІОГРАФІЇ І ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА

(вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76025

тел. (0342) 59-61-12; e-mail: kid@pu.if.ua)

Склад кафедри:

1. Марущенко Олександр Володимирович – завідувач кафедри, кандидат історичних наук, доцент
2. Довган Юрій Любомирович – кандидат історичних наук, доцент
3. Кіндрачук Надія Мирославівна – кандидат історичних наук, доцент
4. Стефанюк Галина Василівна – кандидат історичних наук, доцент
5. Шологон Лілія Іванівна – кандидат історичних наук, доцент

КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ

(вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76025

тел. (0342) 59-61-46; (0342) 59-61-77; e-mail: kpol@pu.if.ua)

Склад кафедри:

- 1 Климончук Василь Йосифович – завідувач кафедри, доктор політичних наук, професор
- 2 Білоус Олег Михайлович – кандидат політичних наук, доцент
- 3 Доцяк Ігор Іванович – кандидат політичних наук, доцент
- 4 Липчук Оксана Іванівна – кандидат політичних наук, доцент
- 5 Ломака Іванна Іванівна – кандидат політичних наук, доцент
- 6 Монолатій Іван Сергійович – доктор політичних наук, професор
- 7 Москалюк Михайло Федорович – кандидат політичних наук, доцент
- 8 Штерн Валерій Юхимович – кандидат історичних наук, доцент

КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ ІНСТИТУТІВ ТА ПРОЦЕСІВ

(вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76025

тел. (0342) 59-61-46, 59-61-77; e-mail: kpol@pu.if.ua)

Склад кафедри:

- 1 Марчук Василь Васильович – завідувач кафедри, доктор історичних наук, професор
- 2 Дерев'янка Сергій Миронович – доктор політичних наук, професор
- 3 Генік Микола Антонович – кандидат історичних наук, доцент
- 4 Кобута Лариса Петрівна – кандидат політичних наук, доцент
- 5 Кобець Юлія Василівна – кандидат політичних наук, викладач
- 6 Матвієнків Світлана Миколаївна – кандидат політичних наук, доцент
- 7 Мадрига Тетяна Богданівна – кандидат політичних наук, доцент
- 8 Міщук Мар'яна Богданівна – кандидат політичних наук, доцент
- 9 Березовська-Чміль Олена Борисівна – кандидат політичних наук, викладач
- 10 Жекало Ганна Іванівна – кандидат політичних наук, старший лаборант

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

(вул. Чорновола, 1, м. Івано-Франківськ, 76000

тел. (0342) 75-20-27; e-mail: kmv@pu.if.ua)

Склад кафедри:

- 1 Гурак Ігор Федорович – завідувач кафедри, кандидат історичних наук, доцент

- 2 Гаврилишин Петро Михайлович – кандидат історичних наук, асистент
- 3 Дерещук Тетяна Миколаївна – кандидат юридичних наук, викладач
- 4 Нагорняк Михайло Миколайович – доктор політичних наук, професор
- 5 Слободян Тетяна Зіновіївна – кандидат політичних наук, доцент
- 6 Стецюк Наталія Миколаївна – кандидат історичних наук, доцент
- 7 Цепенда Ігор Євгенович – доктор політичних наук, професор

КАФЕДРА ІНОЗЕМНИХ МОВ І ПЕРЕКЛАДУ

(вул. Чорновола, 1, м. Івано-Франківськ, 76000

тел. (0342) 75-20-27; e-mail: kimip@pu.if.ua)

Склад кафедри:

1. Ткачівська Марія Романівна – завідувач кафедри, кандидат філологічних наук, доцент
2. Богачевська Лілія Орестівна – кандидат філологічних наук, доцент
3. Кобута Світлана Степанівна – кандидат філологічних наук, асистент
4. Михайлюк Оксана Юріївна – асистент
5. Поглод Ганна Якимівна – асистент
6. Савчак Ірина Василівна – кандидат педагогічних наук, асистент
7. Семак Оксана Іванівна – кандидат філологічних наук, доцент

2. ПЕРЕЛІК НАПРЯМІВ ТА СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ З ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ НА ФАКУЛЬТЕТІ ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ ЛІЦЕНЗІЙНОГО ОБСЯГУ ТА ТЕРМІНУ НАВЧАННЯ

Шифр	Напрямок та спеціальність	Освітньо-кваліфікаційний рівень	Форма навчання	Термін навчання
014	середня освіта. історія	бакалавр	стаціонар	4 роки
032	історія та археологія	бакалавр	стаціонар	4 роки
6.020302	історія	бакалавр	стаціонар	4 роки
014	середня освіта. історія	спеціаліст	стаціонар	1 рік
032	історія та археологія	спеціаліст	стаціонар	1 рік
014	середня освіта. історія	магістр	стаціонар	1,5 роки
032	історія та археологія	магістр	стаціонар	1,5 роки
8.02030201	історія	магістр	стаціонар	1,5 роки
8.02030202	етнологія	магістр	стаціонар	1,5 роки
014	середня освіта. історія	бакалавр	заочна	4 роки
032	історія та археологія	бакалавр	заочна	4 роки
6.020302	історія	бакалавр	заочна	4 роки
014	середня освіта. історія	спеціаліст	заочна	1 рік
032	історія та археологія	спеціаліст	заочна	1 рік
014	середня освіта. історія	магістр	заочна	1,5 роки
032	історія та археологія	магістр	заочна	1,5 роки
8.02030201	історія	магістр	заочна	1,5 роки
6.030104	політологія	бакалавр	стаціонар	4 роки
052	політологія	бакалавр	стаціонар	4 роки
7.03010401	політологія	спеціаліст	стаціонар	1 рік
8.03010401	політологія	магістр	стаціонар	1,5 роки
052	політологія	магістр	стаціонар	1,5 роки
6.030104	політологія	бакалавр	заочна	4 роки

7.03010401	політологія	спеціаліст	заочна	1 рік
8.03010401	політологія	магістр	заочна	1 рік
052	політологія	магістр	заочна	1,5 роки
055	міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії	бакалавр	стаціонар	4 роки
055	міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії	спеціаліст	стаціонар	1 рік
055	міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії	магістр	стаціонар	1,5 роки
055	міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії	магістр	заочна	1,5 роки

3. УМОВИ НАВЧАННЯ (КОРОТКА ІНФОРМАЦІЯ ПРО МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНУ БАЗУ ФАКУЛЬТЕТУ)

Факультет історії, політології і міжнародних відносин утворився у вересні 2016 р. в результаті реорганізації історичного факультету, який функціонував ще в Станіславському учительському інституті з 1940 р. У повоєнні роки його було реорганізовано в історико-філологічний, згодом – в історико-педагогічний, історичний факультет, в 2005 р. – в Інститут історії і політології, а в 2008 р. – в Інститут історії політології і міжнародних відносин. За час існування підготовлено 12 тисяч спеціалістів. У 1990 р. вперше в історії факультету створено кафедру історії України, яку очолив доктор історичних наук, професор, академік АН вищої школи України, заслужений діяч науки і техніки Володимир Грабовецький. Зусиллями викладачів підготовлено понад 150 монографічних і колективних видань з історії України та Прикарпаття.

Підготовку фахівців забезпечують 9 кафедр: історії України, етнології і археології, всесвітньої історії, історії слов'ян, історіографії і джерелознавства, політології, політичних інститутів та процесів, міжнародних відносин, іноземних мов і перекладу. Їх кількісна і якісна характеристика відповідають нормативно-правовим вимогам.

Для студентів п'яти (зреформованих трьох) напрямків передбачено 22 види навчальних і виробничих практик. Для їх проведення укладено 33 угоди про співпрацю (Івано-Франківська ОДА, Центр сертифікованих перекладів, Державний архів Івано-Франківської області, Івано-Франківський краєзнавчий музей та ін.). З кожного напрямку підготовки наявні наскрізні програми практик, положення про організацію всіх видів практик, забезпечено навчально-методичними виданнями. Під час практики студенти виконують завдання з різних напрямів, відповідно до спеціальності, науково-дослідну роботу, проводять апробацію результатів власних курсових дипломних та магістерських досліджень.

На факультеті створено 6 мультимедійних класів: по 2 на кожній спеціальності. Це становить 45 % від загальної кількості лекційних аудиторій, яких є 13. На спеціальностях «Політологія», «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» широко практикується використання аудіо та відеотехніки. Лекційні аудиторії гуманітарного корпусу покриті мережею Wi-Fi.

Матеріально-технічна база відповідної кафедри

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» має сучасну матеріальну та розвинену соціальну інфраструктуру.

Базою для підготовки бакалаврів, спеціалістів, магістрів спеціальностей «Середня освіта. Історія», «Історія та археологія» («Історія»), «Етнологія», «Політологія», «Міжнародні відносини, суспільні

комунікації та регіональні студії» слугують аудиторні приміщення факультету історії, політології і міжнародних відносин загальною площею понад 2140 кв. м. Їхній санітарний стан відповідає сучасним вимогам. На факультеті нараховується 9 кафедр, 4 навчально-наукові центри, 1 музей. Загалом за студентами факультету закріплено 24 аудиторії, з них 5 навчально-методичних кабінетів: кабінет історії України, кабінет історії Українського війська, кабінет історії слов'ян, кабінет політології та кабінет методики викладання історії та політології. На факультеті історії, політології і міжнародних відносин діє музей археології Прикарпаття та камеральна археологічна лабораторія (51 м²). Також тут розміщені «Науковий центр досліджень українського національно-визвольного руху», «Центр політичних досліджень», «Прикарпатський центр політичних та євроінтеграційних досліджень» (48 м²), що покращує навчально-наукову роботу факультету. Загальна площа, яка припадає на 1 студента становить 14 кв. м, навчальна – понад 3,5 кв. м. До послуг студентів факультету – Центр інформаційних технологій площею 600 кв. м із 120 персональними комп'ютерами, спеціалізовані мультимедійні лекційні аудиторії площею 150 кв. м на 100 місць та 100 кв. м на 70 місць.

Санітарно-технічний стан будівель і споруд, що використовуються у навчальному процесі, є задовільними, про що свідчать матеріали СЕС та Пожежної інспекції. Умови експлуатації приміщень є задовільними.

Навчально-виховний процес супроводжується застосуванням комп'ютерної техніки. У своєму розпорядженні викладачі і студенти мають 10 комп'ютерів, під'єднаних до локальної мережі Інтернет, а також технічні засоби навчання: зокрема 8 телевізорів, 2 відеомагнітофони, цифровий фотоапарат, диктофони, магнітофони, проекційну апаратуру: графо-, епі-, діапроектори, кодоскопи. Для кращого освоєння навчального матеріалу створено електронний варіант таблиць, схем, роздаткового матеріалу. Активно викладачами факультету історії, політології і міжнародних відносин у навчальному процесі використовується комп'ютерна база Центру інформаційних технологій для забезпечення дистанційного навчання. В електронному варіанті розроблені форми контролю і особливості оцінювання знань студентів.

Також для студентів факультету працюють ряд читальних залів. Серед них – спеціалізований читальний зал історичних і політичних наук на 120 місць, читальні зали філософських наук, кабінету україніки, гуртожитку № 5. Поряд з факультетом розташована Обласна універсальна наукова бібліотека імені Івана Франка.

Всі структурні підрозділи факультету комп'ютеризовані та підключені до мережі Інтернет.

У систему матеріального забезпечення факультету входить 150 місць в гуртожитку для студентів. У гуртожитку створено належні умови для проживання.

Таким чином, матеріально-технічне забезпечення навчального процесу для бакалаврів, спеціалістів, магістрів спеціальностей «Середня освіта. Історія», «Історія та археологія» («Історія»), «Етнологія», «Політологія», «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» відповідає вимогам.

Навчання на базі кафедри історії України здійснюється в навчальних аудиторіях та методичних кабінетах. Їхній санітарний стан відповідає сучасним вимогам. Загалом за кафедрою закріплено 2 аудиторії (один з них – кабінет історії українського війська), а також музей кафедри історії України. В аудиторіях є 6 схематичних стендів та ескіз інтер'єра. Навчально-виховний процес супроводжується застосуванням комп'ютерної техніки. Кафедра має в своєму розпорядженні 2 комп'ютери (під'єднані до локальної мережі Інтернет), 2 системні блоки, 2 принтери, копіювальний апарат, сканер. На кафедрі функціонує локальний безпроводниковий зв'язок Wi-Fi.

Колектив кафедри активно використовує ТЗН; у його розпорядженні графопроектор, переносний мультимедійний проектор, озвучувальна апаратура. Запровадження та використання ТЗН у навчальному процесі відбувається у відповідності з напрацьованими програмами та методичними рекомендаціями. Зокрема, широкого застосування в лекційних курсах набув метод комплексного висвітлення теми, який передбачає обов'язкове використання проекційної апаратури: графо-, діа- та мультимедійних проекторів та аудіотехніки. Впровадженню персональних ЕОМ та комп'ютерної техніки відведено значне місце у курсі «Методика викладання історії», «Історичне краєзнавство, музеєзнавство» тощо.

Викладачами кафедри історії України в навчальному процесі активно використовується комп'ютерна база Центру інформаційних технологій для забезпечення дистанційного навчання. В електронному варіанті розроблені форми контролю і особливості оцінювання знань студентів. Зокрема, розроблені у віртуальному навчальному середовищі MOODLE тестові завдання. Навчальне середовище MOODLE дозволяє використовувати тести – один із основних видів контролю та перевірки знань, набутих у процесі навчання. Система допускає у тестах питання певних типів: питання в закритій формі, питання з множинним вибором, числовий тип питання, коротка відповідь, альтернативне запитання.

Навчально-методичний процес на кафедрі етнології і археології здійснюється в навчальних аудиторіях та методичних кабінетах. Їхній санітарний стан відповідає сучасним вимогам. Загалом за кафедрою закріплено дві аудиторії, одна з яких мультимедійно оснащено. В структурі кафедри функціонує музей археології Прикарпаття. Навчально-виховний процес супроводжується застосуванням комп'ютерної техніки. Кафедра має в своєму розпорядженні 3 комп'ютери, копіювальну техніку і під'єднані до локальної мережі Інтернет. Крім комп'ютерної техніки, колектив кафедри

активно використовує ТЗН; у його розпорядженні телевізор та відеомагнітофон, диктофон, кодоскоп, магнітофон, озвучувальна апаратура. Запровадження та використання ТЗН у навчальному процесі відбувається у відповідності з напрацьованими програмами та методичними рекомендаціями. Зокрема, широкого застосування в лекційних курсах набув метод комплексного висвітлення теми, який передбачає обов'язкове використання проекційної апаратури: графо-, епі-, діапроекторів, кодоскопу та аудіотехніки.

Навчання на базі кафедри всесвітньої історії здійснюється в навчальних аудиторіях та методичних кабінетах загальною площею понад 200 кв. м. Їхній санітарний стан відповідає сучасним вимогам. Загалом за кафедрою закріплено 2 аудиторії, 1 навчально-методичний кабінет: кабінет методики викладання історії.

Навчально-виховний процес супроводжується застосуванням комп'ютерної техніки. Кафедра має в своєму розпорядженні 3 комп'ютери (під'єднані до локальної мережі Інтернет), 3 системні блоки, копіювальну техніку. Колектив кафедри активно використовує ТЗН; у його розпорядженні телевізор та відеомагнітофон, диктофон, кодоскоп, магнітофон, озвучувальна апаратура. Запровадження та використання ТЗН у навчальному процесі відбувається у відповідності з напрацьованими програмами та методичними рекомендаціями. Зокрема, широкого застосування в лекційних курсах набув метод комплексного висвітлення теми, який передбачає обов'язкове використання проекційної апаратури: графо-, епі-, діапроекторів, кодоскопу та аудіотехніки.

Навчально-методичний процес на кафедрі історії слов'ян здійснюється через закріплені чотири аудиторії, три з яких для проведення семінарських занять, одна – лекційна – оснащена мультимедійною установкою. Їхній санітарний стан відповідає сучасним вимогам. Навчально-виховний процес супроводжується застосуванням комп'ютерної техніки. Кафедра має в своєму розпорядженні 2 комп'ютери, 2 системні блоки, 2 принтери, 1 сканер. Комп'ютерна техніка під'єднана до локальної мережі Інтернет. Колектив кафедри активно використовує ТЗН. Запровадження та використання ТЗН у навчальному процесі відбувається у відповідності з напрацьованими програмами та методичними рекомендаціями.

Викладачами кафедри історії слов'ян в навчальному процесі активно використовується комп'ютерна база Центру інформаційних технологій для забезпечення дистанційного навчання. В електронному варіанті розроблені форми контролю і особливості оцінювання знань студентів.

Навчання на базі кафедри історіографії і джерелознавства здійснюється в навчальних аудиторіях та методичних кабінетах. Їхній санітарний стан відповідає сучасним вимогам. Загалом за кафедрою закріплено 2, а також кабінет нумізматики, в якому розміщено низка стендів та вітрин з нумізматичним матеріалом. Навчально-виховний процес супроводжується

застосуванням комп'ютерної техніки. Кафедра має в своєму розпорядженні 1 комп'ютер, 1 системний блок, 1 принтер, копіювальну техніку і під'єднані до локальної мережі Інтернет.

Крім комп'ютерної техніки, колектив кафедри активно використовує ТЗН; у його розпорядженні телевізор та відеомагнітофон, диктофон, кодоскоп, магнітофон, озвучувальна апаратура. Запровадження та використання ТЗН у навчальному процесі відбувається у відповідності з напрацьованими програмами та методичними рекомендаціями.

Таким чином, матеріально-технічне забезпечення навчального процесу факультету історії, політології і міжнародних відносин відповідає вимогам освітньо-кваліфікаційних характеристик освітньо-професійних програм та робочих навчальних планів і програм спеціальностей «Середня освіта. Історія», «Історія та археологія» («Історія»), «Етнологія», «Політологія», «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Кафедра політології і кафедра політичних інститутів та процесів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» використовує 7 обладнаних аудиторій для проведення лекційних, семінарських і практичних занять (605, 609, 702, 703, 705, 706), 1 комп'ютерний клас (204, вул. Чорновола 1), 3 мультимедійні кабінети (702, 605, 609). Також, для виконання навчального плану за спеціальністю «Політологія» використовуються лабораторія соціальних досліджень (710 А), навчально-методичний центр політичних та євроінтеграційних досліджень (706 А).

Спеціальність «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» факультету історії, політології і міжнародних відносин знаходиться в окремому корпусі № 10 (вул. Чорновола, 1) Приміщення має 2 поверхи – площею 600 кв. м., 11 навчальних аудиторій (з них 1 комп'ютерний клас – 15 комп., 2 мультимедійні ауд. 105, 205, бібліотека).

4. ОСНОВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ, ЩО ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ, СПОСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

У процесі викладання курсів професорсько-викладацький склад використовує різні методи та форми викладання навчання (лекції: вступні, тематичні, підсумкові, лекції-практикуми, лекції-диспути тощо), практичні, семінарські заняття (у формі діалогу, тренінгів, ділової гри, конференцій тощо), консультації (колективні, індивідуальні, групові), а також реалізує різні форми поточного та підсумкового контролю (тестування, написання рефератів, письмові та усні заліки та екзамени, контрольні, курсові роботи).

Семестровий контроль рівня знань та успішності студентів відбувається у формі екзамену. Підсумкова оцінка (максимум 100 балів) визначається як сума оцінок за поточний контроль знань та результатів складання змістових модулів.

При поточному контролі оцінюються: систематичність роботи на семінарських заняттях, рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах, знання джерельного та історіографічного матеріалу, активність при обговоренні питань. При виставленні балів за модульний контроль оцінюються: рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів, самостійне опрацювання тем, написання реферату, контрольних робіт, підготовка наукової доповіді із запропонованих тем, конспект і захист монографії.

Академічні успіхи студента виставляються у відомостях успішності за стобальною, національною та шкалою ECTS. Встановлюється таке співвідношення між шкалою оцінок ECTS, національною шкалою оцінювання 100-бальною шкалою.

Відповідно до видів контролю набутих студентом знань та вмінь, 100-бальна шкала передбачає врахування поточних оцінок, підсумкових балів, балів за контрольну роботу, балів за індивідуальну роботу, а також екзаменаційних балів

Шкала ECTS	Національна шкала		Університетська шкала
A	5 (ВІДМІННО)	ЗАРАХОВАНО	90-100
B	4 (ДОБРЕ)		80-89
C			70-79
H	3 (ЗАДОВІЛЬНО)		60-69
E			50-59
EX	2 (НЕ ЗАДОВІЛЬНО)	НЕ ЗАРАХОВАНО	26-49 з можливістю
E			1-25

Обчислення балів для студентів денної форми з навчальної дисципліни

«Новітня історія України» передбачено семестровий контроль у формі екзамену. Підсумковий бал з навчальної дисципліни складається з підсумкового семестрового балу та балу за екзамен. Упродовж семестру студент отримує бали за різні види робіт, які сумують ся в підсумкові семестрові бали. Підсумковий семестровий бал складається з суми балів, отриманих студентом денної форми навчання за свою навчальну діяльність протягом семестру і дорівнює сумі підсумкового балу за семінарські (практичні) заняття (максимально 20 балів), балу за 2 модульні контрольні роботи (20 балів) і балу за індивідуальну роботу (10 балів) та в сукупності може складати максимально 50 балів.

Вид контролю	Поточний контроль	Контр. робота №1	Контр. робота №2	Конспект і захист монографії тощо	Сума балів за модулями	Екзамен	Підсумкова оцінка у 100-бальній шкалі
Максимальна кількість балів	20	10	10	10	50	50	100 (50+50)

При обчисленні підсумкового семестрового балу враховується:

Поточні оцінки успішності (5 – «відмінно» 4 – «добре», – «задовільно», 2 – «незадовільно») – виставляються під час проведення семінарських занять;

Підсумкова оцінка за семінарські заняття виставляється студенту в кінці семестру за результатами роботи на семінарських заняттях і є середнім арифметичним (заокругленим до сотих) всіх отриманих оцінок за семінарські заняття. Отримані «незадовільні» оцінки враховуються при додаванні оцінок і входять у загальну кількість отриманих оцінок

Приклад обрахунку підсумкової оцінки за семінарські (практичні) заняття:

З навчальної дисципліни студент протягом семестру отримав 4, 4, 3. Підсумкова оцінка за семінарські заняття за семестр складає: $(4+4+3): 3 = 3,66667 = 3,67$.

Підсумковий бал за семінарські заняття (максимально 20 балів) – підсумкова оцінка за семінарські заняття, помножена на коефіцієнт 4, заокруглена до цілого (наприклад, якщо підсумкова оцінка за семінарські заняття 3,67, то підсумковий бал за семінарські заняття буде становити $3,67 \times 4 = 14,68 \sim 15$ балів);

Бал за модульну контрольну роботу (максимально 20 балів). З навчальної дисципліни передбачено написання двох контрольних робіт, тому остаточні бали за модульну контрольну роботу визначаються як

середнє арифметичне, заокруглене до цілого (наприклад, за першу контрольну студент отримав 15 балів, а за другу – 12, то остаточний бал за контрольну роботу буде становити $(15+12) : 2 = 13,5 \sim 14$ балів);

Бал за індивідуальну роботу (максимально 10 балів) – бали за виконані індивідуальні (індивідуально -дослідні) завдання, студенту, який має наукові публікації, виступи на наукових конференціях, бере активну участь в роботі студентського наукового гуртка, був учасником олімпіад, конкурсів з відповідної (чи суміжної) дисципліни за поданням наукових керівників чи керівників норкових гуртків та рішенням кафедри в підсумковий семестровий бал може додаватись максимально 10 балів за участь в науковій роботі (за умови, що підсумковий семестровий бал не перевищує 50 балів).

Результати екзамену (бал за екзамен) оцінюється максимально 50 балів.

Обчислення балів для студентів заочної форми з навчальної дисципліни передбачено семестровий КОНТРОЛЬ у формі екзамену.

Підсумковий бал з навчальної дисципліни складається з підсумкового семестрового балу (максимально 50 балів) та балу за екзамен(максимально 50 балів).

Підсумковий семестровий бал дорівнює сумі підсумкового балу за семінарські заняття (10 балів), балу за 2 контрольні роботи (20 балів) і балу за індивідуальну роботу (20 балів) та в сукупності може складати максимально 50 балів.

Підсумковий бал за семінарські заняття визначається так само, як для студентів денної форми навчання з урахуванням коефіцієнту 2 (наприклад, студент отримав за семінарські заняття оцінки 2, 3, 3, то підсумковий бал за семінарські становить; $(2 \text{ (незадовільна оцінка теж враховується)} + 3+3) : 3 \text{ (кількість оцінок)} = 2,66 \times 2 = 5,32 \sim 5$ балів).

➤ Поточний контроль. Ставиться задача визначити рівень засвоєння основних фактів і ознак понять, розуміння нових способів дій з історичним матеріалом, ступінь емоційності ставлення до нього, глибину й усвідомленість оцінок, висновків, ідей. Для цього, поряд із традиційними бесідами, передбачається складання різних типів планів, заповнення контурних карт, вирішення хронологічних задач, логічних і проблемних завдань, розв'язання яких будується на основі роботи із різноманітними історичними джерелами. Такі прийоми: усні, відносно розгорнуті відповіді з матеріалу підтеми чи цілої теми, усні короткі відповіді студентів з місця, письмові і графічні відповіді, фронтальні письмові і графічні відповіді. Причому завдання для розгорнутих відповідей індивідуалізоване стосовно до рівня розвитку студента. Тренувальні самостійні роботи виконуються за зразком: розв'язання задач, заповнення таблиць, схем та ін. Пізнавальна діяльність студента проявляється в пізнанні, осмисленні, запам'ятовуванні. Ціль таких робіт закріплення знань, формування умінь і навичок. Оптимальною формою оцінювання, зрозуміло, є тестування, якому властива точність, простота, доступність, можливість автоматизації (для

перевірки).

➤ Контрольно-діагностичні роботи мають на меті з'ясувати рівень розвитку предметних компетентностей та динаміку засвоєння студентами програмового матеріалу. Цей вид контролю спрямовується на визначення й оцінювання сформованості знань та загально предметних та спеціально предметних умінь і навичок, якими оволодівають студенти у процесі навчання історії. Цей вид контролю передбачає перевірку, що здійснюється протягом певного періоду шляхом організації фронтальної та індивідуальної діяльності.

➤ Конспект і захист монографії, заповнення хронологічних і синхроністичних таблиць, конспектування джерел, монографічної літератури складання тематичних покажчиків, написання історичних повідомлень, рефератів тощо. Цей вид контролю має служити для студентів додатковими стимулом до навчання, поглиблення та розширення знань; розвитку пізнавальних здібностей. Реконструктивні самостійні роботи. Під час таких робіт відбувається перебудова рішень, складання плану, тез, анотування. На цьому рівні можуть виконуватися реферати.

➤ Засоби навчання:

Навчальні книги	Наочне приладдя	Інформаційні матеріали до аудіовізуальних засобів навчання	Програмно-методичне забезпечення комп'ютерною технологією
<ul style="list-style-type: none">• підручники;• навчальні посібники;• хрестоматії;• наукова література;• словники;• довідники;• збірники нормативних документів;• спеціалізована література;• методичні посібники	<ul style="list-style-type: none">• таблиці;• плакати;• муляжі;• моделі;• натуральні об'єкти	<ul style="list-style-type: none">• кінофільми;• відеофільми;• діафільми;• плівки з накладними проєкціями;• відеозаписи	<ul style="list-style-type: none">• автоматизовані навчальні курси;• навчальні завдання для розв'язання розрахункових, облікових, проектно-графічних, пошуково-інформаційних та оптимізаційних завдань;• професійні програми;• тести;• контрольні задачі та завдання

Критерії поточної оцінки

(«відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»)

Оцінка «п'ять» ставиться, якщо студент виявив глибокі, повні, цілісні, міцні і творчо засвоєні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички щодо застосування знань на практиці: володіє логікою предмета, висловлює власне ставлення до навчального матеріалу; відповідь чітка і завершена, у письмовій роботі не повинно бути помилок. Ознайомлений з найновішими досягненнями вітчизняної історіографії, джерелознавства, науковими концепціями, знає історичну термінологію, персоналістику, володіє понятійним апаратом, відмінно орієнтується в історичній хронології, володіє просторовою компетенцією (інтелектуальні операції, що дають змогу бачити за умовно-площинними зображеннями історичні факти, події та явища); створює розумний баланс між соціальною, економічною, політичною і культурною складовою історії, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати Історичний матеріал, рецензує відповіді ровесників. Має синтетичне мислення (тобто вміння бачити зв'язки і тенденції історичного процесу, які безпосередньо не спостерігаються); визначати роль людського фактора в історії; дає характеристику альтернатив розвитку окремих ситуацій; пояснення того, чому події склалася саме так, а не інакше; вміння ставити під сумнів сталі принципи та ідеї; обдумана ризикованість; терпиме ставлення до своїх та чужих помилок.

Оцінка «чотири» ставиться, якщо студент має глибокі і повні знання програмного матеріалу, знає досягнення історіографії, виявляє розуміння історичних процесів; визначає причини, сутність, наслідки та значення історичних явищ та подій, зв'язки між ними; робить аргументовані висновки; характеризує історичні явища і процеси, вміє порівнювати, пояснювати, узагальнювати та критично оцінювати факти, використовуючи різні джерела інформації; вміє виявляти суперечності в позиціях, різні інтереси, потреби соціальних груп й окремих осіб та їх роль в історичному процесі, тенденції та напрями історичного розвитку; оцінювати різні версії й думки про минулі історичні події; рецензує відповіді студентів; зіставляє і систематизує дані історичних карт і застосовує їх при характеристиці подій, явищ, процесів; виявляє знання історичних термінів та понять; встановлює синхронність подій вітчизняної та всесвітньої історії; вміє аналізувати, синтезувати та узагальнювати значний обсяг фактів, простежуючи зв'язки і тенденції історичного процесу. Проте, наявні незначні неточності, пропуски, помилки (не більше однієї-двох) та недостатній досвід у творчому застосуванні умінь і навичок; власне ставлення студента висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності: писемне мовлення добре.

Оцінка «три» ставиться, якщо студент може: називати події за датами та дати подій (не менше половини), називати и визначати поняття і терміни; називати постаті (давати неповну характеристику), визначати хронологічну послідовність подій, знати історичні джерела, не використовуючи їх, перераховувати істориків з проблеми дослідження,

називати історико-географічні об'єкти і показувати їх на карті, встановлювати причини і наслідки, порівнювати однорідні історичні події та явища; зробити висновки. При цьому аргументація слабка, є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках, наявні помітні прогалини в історіографії і джерелознавстві, писемне мовлення спрощене.

Оцінка «два» ставиться, якщо студент не вміє: орієнтуватися в історичному часі, не знає значної кількості дат, практично не орієнтується в історичній персоналістиці, джерелознавстві та історіографії, називає історико-географічні об'єкта, не вміючи їх показати на карті; допускає велику кількість помилок у встановленні причинно-наслідкових зв'язків, не володіє навичками порівняння, аналізування, синтезування, структурування і т. д.

Критерії оцінювання за шкалою

➤ *A* «Відмінно». Теоретичний зміст курсу засвоєний повністю, без прогалин, необхідні практичні навички роботи з засвоєним матеріалом сформовані, всі передбачені програмою навчання завдання виконані.

➤ *B* «Дуже добре». Теоретичний зміст курсу засвоєний повністю, без прогалин, необхідні практичні навички роботи з засвоєним матеріалом в основному сформовані, всі передбачені програмою навчання завдання виконані.

➤ *C* «Добре». Теоретичний зміст курсу засвоєний повністю, без прогалин, деякі практичні навички роботи з засвоєним матеріалом сформовані недостатньо, всі передбачені програмою навчання завдання виконані.

➤ *D* «Задовільно». Теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не мають суттєвого характеру, необхідні практичні навички роботи з засвоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання завдань виконані, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки.

➤ *E* «Достатньо». Теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, багато з передбачених програмою навчання завдань не виконані.

➤ *FX* «Умовно незадовільно». Теоретичний зміст курсу засвоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програмою навчання завдань не виконані.

➤ *F* «Безумовно незадовільно». Теоретичний зміст курсу не засвоєний, необхідні практичні навички роботи не сформовані, усі виконані завдання містять грубі помилки.

Загальна оцінка виставляється як середнє арифметичне із чотирьох оцінок за кожну відповідь.

Критерії оцінювання індивідуального завдання (денна форма навчання)

Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень
1-3	Конспект монографії, або конспект історичних термінів і постатей виконаний задовільно, однак відтворити зміст прочитаного не може
4-6	Конспект виконано задовільно. Студент може репродуктивно відтворити текст законспектованої монографії, однак у його відповіді є значні помилки.
7-8	Конспект монографії, або конспект історичних термінів і постатей виконаний добре. Помилки під час захисту індивідуального завдання незначні.
9-10	Здатність презентувати власну інтерпретацію (версію, розуміння, оцінку) історичних явищ на основі захисту конспектів наукової літератури, ретельно заповнює хронологічні і синхроністичні таблиці, при написанні історичних повідомлень, рефератів використовує значний обсяг джерел і літератури, висновки самостійні, тези і анотування здійснені на високому рівні, студент допомагає створювати роздатковий матеріал тощо.

Критерії оцінювання індивідуального завдання (заочна форма навчання)

Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень
1-4	Конспект монографії, або конспект історичних термінів і постатей виконаний задовільно, однак відтворити зміст прочитаного не може
5-10	Конспект виконано задовільно. Студент може репродуктивно відтворити текст законспектованої монографії, однак у його відповіді є значні помилки.
11-15	Конспект монографії, або конспект історичних термінів і постатей виконаний добре. Помилки під час захисту індивідуального завдання незначні.
16-20	Здатність презентувати власну Інтерпретацію (версію, розуміння, оцінку) Історичних явищ на основі захисту конспектів наукової літератури, ретельно заповнює хронологічні і синхроністичні таблиці, при написанні історичних повідомлень, рефератів використовує значний обсяг джерел і літератури, висновки самостійні, тези і анотування здійснені на високому рівні, студент допомагає створювати роздатковий матеріал тощо

Критерії оцінки виконання контрольної роботи

$$2+1+1+6 = 10 \text{ балів}$$

1 контрольна (10 балів) + 2 контрольна (10 балів) = 20 балів
(максимальна кількість)

Тести на знання хронології (1 повністю правильна відповідь – 0,2 бали, частково правильна – 0,1.

10 тестів* 0,2 = 2 бали (максимальна кількість)

Тести на знання історичних постатей (1 повністю правильна відповідь – 0,2 бали, частково правильна – 0,1. 5 тестів *0,2 = 1 бал (максимальна кількість)

Тести на знання Історичних джерел (або історіографії) (1 повністю правильна відповідь – 0,2 бали, частково правильна - 0,1. 5 тестів *0,2 = 1 бал (максимальна кількість)

[Або заповнення контурних карт (1 повністю правильна відповідь – 0,2 бали, частково правильна – 0,1. 5 завдань *0,2 = 1 бал (максимальна кількість)]

2 теоретичні завдання максимальна кількість 6 балів (оцінки сумуються і діляться на 2).

Бал	Критерії оцінювання навчальних досягнень за теоретичне завдання
1	Студент може назвати одну дві події, дати, історичні постаті чи історико-географічні об'єкти
2	Студент може 3.5 простими реченнями розповісти про історичну подію чи постать; упізнати історичну подію, постать за описом; знає основні дати; має елементарну просторову компетентність
3	може відтворити основний зміст навчальної теми на рівні підручника; визначати окремі ознаки історичних понять, назвати основні дати; дає неповну характеристику історичним постатям, має просторову компетентність
4	відтворює фактичний матеріал теми, послуговуючись підручником і довідковими виданнями; може дати стисло характеристику історичній постаті; встановити послідовність подій на основі знання їх дат; у цілому правильно вживає Історичні терміни; може показати на карті місця основних подій
5	достатньою мірою оперує історичним матеріалом, узагальнює окремі факти і формулює висновки, обґрунтовує свої висновки конкретними фактами з джерел і наукової літератури, може дати порівняльну характеристику історичних явищ, визначення поняттям; у цілому самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; встановлює синхронність подій у межах курсу; може аналізувати зміст історичної карти, узагальнювати та застосовувати ці знання

6	студент володіє набутими знаннями та використовує їх для розв'язання нової навчальної проблеми; виявляє розуміння історичних процесів; робить аргументовані висновки; характеризує історичні явища і процеси, використовуючи різні джерела інформації; рецензує відповіді інших студентів; зіставляє і систематизує дані історичних карт і застосовує їх при характеристиці подій, явищ, процесів; встановлює синхронність подій вітчизняної та всесвітньої історії. Виявляє здатність презентувати власну Інтерпретацію (версію, розуміння, оцінку) історичних явищ на основі глибоких і міцних знань, можливість самостійно побачити та сформулювати проблему; зібрати дані, проаналізувати їх, запропонувати методику їх обробки; здатність дійти висновків і побачити можливості практичного застосування отриманих результатів; здатність побачити проблему загалом, усі аспекти й етапи її вирішення; самостійність в використовуванні навичок і вмінь, прийомів розумової праці, методу пізнання. Має синтетичне мислення (тобто вміння бачити зв'язки, які безпосередньо не спостерігаються); вміння ставити під сумнів сталі принципи та ідеї; обдумана ризикованість; терпиме ставлення до своїх та чужих помилок
---	---

Критерії оцінки екзамену (50)

Три теоретичні завдання (по 13 балів кожне): 13+13+13=39

Тестове завдання на знання хронології: 5 завдань по 1 балу=5 балів

Тестове завдання на знання історичних постатей або історичних термінів: 5 завдань по 1 балу = 6 балів

Таким чином, 39+5+6+50 балів

Бал	Критерії оцінювання теоретичного завдання
1-1	має загальне уявлення по темі, може репродуктивно відтворити (у межах чотирьох-шести простих речень) частину навчального матеріалу теми, дати визначення Історичних термінів; назвати основні дати; знає історичні постаті, географічні об'єкти. Відсутність або низький рівень засвоєння навчального матеріалу.
5-6	може відтворити основний зміст навчальної теми на рівні підручника; визначати окремі ознаки історичних понять, перерахувати основні дати; знає окремі історичні джерела, дає характеристику історичним постатям, має просторову компетентність. Є помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках, слабка ознайомленість із найновішими досягненнями вітчизняної історіографії, і

7-8	у цілому послідовно й логічно, самостійно відтворює навчальний матеріал теми, використовуючи при підготовці наукові праці, виявляє розуміння історичної термінології, дає загальну характеристику події (причини, наслідки, значення), відокремлює окремі ознаки явищ та процесів; знає історичні карти і карти-схеми; встановлює послідовність і тривалість історичних подій; використовує документи як джерело знань. Є не суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках
9-10	студент володіє глибокими набутими знаннями та використовує їх для розв'язання нової навчальної проблеми; використовує знання найновіших досягнень вітчизняної історіографії, джерелознавства, наукових концепцій, виявляє розуміння історичних процесів; робить аргументовані висновки; характеризує історичні явища і процеси, використовуючи різні джерела інформації; зіставляє і систематизує дані історичних карт і застосовує їх при характеристиці подій, явищ, процесів; встановлює синхронність подій вітчизняної та всесвітньої історії. Помилки не суттєві (не більше 3).
11-13	Здатність презентувати власну інтерпретацію (версію, розуміння, оцінку) історичних явищ на основі глибоких і міцних знань, можливість самостійно побачити та сформулювати проблему; зібрати дані, проаналізувати їх, здатність побачити проблему загалом, усі аспекти й етапи її вирішення; самостійність в використовуванні навичок і вмінь, прийомів розумової праці, методу пізнання. Має синтетичне мислення (тобто вміння бачити зв'язки, які безпосередньо не спостерігаються); вміння ставити під сумнів сталі принципи та ідеї.

5. ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Затверджую Директор _____ проф.
Кугутяк М.В.

Графік навчального процесу на
денній формі навчання на пряму підготовки,
спеціальності «Політологія» на 2016-2017 н.р.

осінньо-зимовий семестр

У курс (ОР «магістр» 1 рік 6 місяців навчання)

Термін	Кількість тижнів	Вид діяльності
1.09-16.12.2016р.	15	Теоретичне, практичне навчання, самостійна робота студентів
19.12-25.12.2016р.	1	Контроль за самостійною роботою студентів
26.12.2016р.-11.01.2017р.	3	Канікули
12-25.01.2017р.	2	Сесія
26,27.01.2017р.		Ліквідація академічної заборгованості (талон №2)
30-31.01.2017р.		Ліквідація академічної заборгованості (талон №3)

Весняно-літній семестр

У курс (ОР «магістр» 1 рік 6 місяців навчання)

Термін	Кількість тижнів	Вид діяльності
1.09-16.12.2016р.	15	Науково-дослідна практика
19.12-25.12.2016р.	1	Контроль за самостійною роботою студентів
26.12.2016р.-11.01.2017р.	3	Канікули
12-25.01.2017р.	2	Сесія
26,27.01.2017р.		Ліквідація академічної заборгованості (талон №2)
30-31.01.2017р.		Ліквідація академічної заборгованості

	(талон №3)
--	------------

V курс (ОР «магістр» 1 рік 6 місяців навчання) 2 рік навчання
(осінньо-зимовий семестр)

Термін	Кількість тижнів	Вид діяльності
1.09-30.09.2016р.	5	Теоретичне, практичне навчання, самостійна робота студентів
03.10-11.11.2016р.	6	Виробнича (асистентська практика)
14.11-24.12.2016 р.	6	Виробнича політологічна практика в органах державної влади і місцевого самоврядування
26.12.2016р.-11.01.2017р.	3	Канікули
12-19.01.2017р.	1	Сесія
23,24.01.2017р.		Ліквідація академічної заборгованості (талон №2)
30-31.01.2017р.		Ліквідація академічної заборгованості (талон №3)
01-05.02.2017 р.		Атестація

7. АНОТАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН 8.03010401 «ПОЛІТОЛОГІЯ»

ГУМАНІТАРНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни: **Іноземна мова**

Статус: нормативна

Рік: 1 *Семестр:* 1

Даний предмет передбачає опанування таким рівнем знань, навичок і вмінь, який забезпечить необхідну комунікативну спроможність в сферах: ситуативного та професійного спілкування в усній і письмовій формах: 1) читання й реферування оригінальної загальнонаукової або загальнотехнічної інформації; 2) елементарного спілкування по загальним питанням спеціальності та в межах загальновживаних норм: під час закордонної подорожі; 3) написання особистих та простих ділових листів.

Фонетичний мінімум має забезпечувати правильне артикулювання звуків та відповідне інтонаційне оформлення речень. Граматичний мінімум охоплює ключові положення морфології та синтаксису й дозволяє правильно розуміти зміст оригінальних текстів з фаху. Лексичний мінімум на кінець курсу повинен складатися із 1400-1500 одиниць. Характер лексики – стилістично нейтральний. Шар спеціальної термінології – загальнонауковий або загальнотехнічний.

Тривалість: всього 90 год., аудиторних 34 год., практичних 34 год., самостійних 56 год.

Форма контролю: іспит

Назва дисципліни: **Методологія наукового дослідження**

Статус: нормативна

Рік: 1 *Семестр:* 2

Мета курсу: систематизувати та поглибити набуті студентами в результаті засвоєння теоретичних засад політологічних дисциплін знання про міждисциплінарний науковий інструментарій, який застосовується в сучасних політичних дослідженнях; засвоїти елементи методології наукових досліджень; розвивати у студентів навички творчого мислення та самостійної аналітичної роботи. Дисципліна передбачає вивчення загальних відомостей про науку й наукові дослідження; методологію наукових досліджень, їх планування й організацію; правила проведення пошуку та аналізу наукової інформації; основи моделювання політичних процесів; методи досліджень політичних подій, явищ та процесів; методiku обробки результатів досліджень; вимоги до оформлення результатів наукових досліджень. Розкриваються ключові поняття, пов'язані з методологічним і методичним забезпеченням теоретичних і прикладних політологічних досліджень,

вивчаються базові прийоми обробки емпіричної інформації та правила підготовки відповідних аналітичних висновків. В результаті вивчення курсу студент повинен набути навичок практичного застосування методик політичного аналізу, зокрема, навчитись відбирати й аналізувати емпіричну інформацію з теми наукового дослідження, формулювати його мету й завдання; вести пошук джерел і літератури; зіставляти результати їх аналізу з теорією й формулювати висновки наукового дослідження; правильно оформляти і представляти його результати.

Тривалість: всього 90 год., аудиторних 36 год., лекцій 20 год., семінарських 16 год., самостійних 54 год.

Форма контролю: залік

ДИСЦИПЛІНИ ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Назва дисципліни: **Політичні інститути і політичні процеси в Україні**

Статус: нормативна

Рік: 1 Семестр: 1

Мета курсу: дати студентам необхідні знання про основні етапи розвитку політичних інститутів і політичних процесів в Україні.

Для оволодіння дисципліною вивчаються твори класиків політичної думки, конституція і закони України.

На основі отриманих теоретичних знань та ознайомлення із творами політичних мислителів, сприяти підготовці висококваліфікованих фахівців-політологів, виробити в студентів навички аналізу політичних інститутів і політичних процесів в Україні, опираючись на теоретично-методологічні засади політичної науки.

Тривалість: всього 180 год., аудиторних 68 год., лекцій 36 год., семінарських 32 год., самостійних 112 год.

Форма контролю: іспит

Назва дисципліни: **Політична ідеологія**

Рік: 1

Семестр: 1

Мета курсу: формування комплексного, цілісного розуміння поняття ідеології, її природи, функціональних особливостей, інструментарію та ролі у політичному житті.

Для оволодіння дисципліною вивчаються основні концепції трактування змісту політичної ідеології; особливості політичної ідеології, її ознаки, функції, динаміку політичних ідеологій та їх взаємозв'язок із характером сучасних політичних процесів; типології класичних політичних ідеологій та специфіку їх трансформації та конвергенції; передумови виникнення та особливості новітніх політичних ідеологій та їх перспективи в локальній та глобальній політиці; ознаки, основні види та сутнісний зміст політичної активності та діяльності, політичної пропаганди, політичної агітації; роль та значення політичної ідеології в формуванні та практичній роботі політичних партій та громадських організацій в демократичному суспільстві; особливості формування, функціонування та розвитку політичної ідеології в Україні.

Тривалість: всього 90 год., аудиторних 34 год., лекцій 18 год., семінарських 16 год., самостійних 56 год.

Форма контролю: іспит

Назва дисципліни: **Прикладна політологія**

Статус: нормативна

Рік: 1 Семестр: 1

Мета курсу: Прикладна політологія – сукупність теоретичних моделей, методологічних принципів, методів і процедур дослідження, а також політологічних технологій, конкретних програм і рекомендацій, орієнтованих на практичне застосування, досягнення реального політичного ефекту й завжди проблемно-орієнтована на “клієнта” (замовника-політика). Вона вирішує питання про те, як набуті знання можна використати в політичній діяльності. У такий спосіб прикладна політологія має чітко визначені межі свого дослідження і є фактичною базою для загальної політології.

Тривалість: всього 180 год., аудиторних 68 год., лекцій 36 год., семінарських 32 год., самостійних 112 год.

Форма контролю: іспит

Назва дисципліни: **Аналіз державної політики**

Статус: нормативна дисципліна

Рік: 1 Семестр: 2

Мета курсу: доповнити та розширити знання студентів з основних проблем державної політики сучасної України, механізму її впровадження та теоретичних основ аналізу. Розкриваються методологія, особливості, система та зміст процесу вироблення державної політики, впровадження та аналізу в практичній діяльності органів державного управління та місцевого

самоврядування. Передбачається сформувати та розвинути навички студентів з проведення аналізу напрямків державної політики, урядових програм та місцевих проектів органів влади; вміння аналізувати процеси законотворчості з точки зору формування державної політики; ідентифікувати і аналізувати підстави для державного втручання і проведення державної політики в різних сферах суспільного буття; визначати наслідки втручання з огляду на різні цілі політики і оцінювати ситуацію, що склалась у реалізації конкретних проблем державної політики; грамотно використовувати понятійний апарат, термінологію та професійну лексику.

Тривалість всього 180 год., аудиторних 72 год., лекцій 40 год., семінарських 32 год., самостійних 108 год.

Форма контролю: іспит

Назва дисципліни: **Соціологія політичних партій**

Статус: нормативна

Рік: 1 Семестр: 2

Мета курсу: формування уміння орієнтуватися у специфіці побудови, практичній діяльності політичних партій та функціонування партійних систем з метою підвищення рівня політичної компетентності та громадянської активності.

Для оволодіння дисципліною вивчаються теоретико-методологічний інструментарій партіології; організаційна будова політичних партій; класифікація політичних партій за організаційним критерієм; фактори участі громадян в партійній діяльності; проблемно-класова та ідеологічна орієнтація політичних партій; сучасні підходи аналізу діяльності політичних партій.

На основі отриманих теоретичних знань студенти повинні вміти володіти сучасною методологією аналізу політичних партій; визначати рівень членства в політичних партіях; аналізувати місце партій у владі; визначати урядовий статус партії; визначати суть та форми діяльності опозиційних партій; характеризувати проблемно-класову орієнтацію партій, політичний спектр та його конфігурацію; аналізувати зміст та функції партійних програм; аналізувати діяльність партій на основі досліджень масового виборця та експертних досліджень.

Тривалість: всього 90 год., аудиторних 36 год., лекцій 20 год., семінарських 16 год., самостійних 54 год.

Форма контролю: екзамен

ДИСЦИПЛІНИ САМОСТІЙНОГО ВИБОРУ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Назва дисципліни: **Етнонаціональні проблеми сучасного світу**

Статус: вибіркова

Рік: 1 Семестр: 2

Мета курсу: ознайомлення студентів із головними методиками та підходами до аналізу міжетнічних взаємин, формування в них максимально повних та цілісних уявлень про сучасні проблеми етнокультурних та етноконфесійних взаємин як у теоретичному, так і в практичному вимірах, комплексна характеристика причин, типів та наслідків сучасних міжетнічних конфліктів, враховуючи специфіку їх перебігу в окремих країнах світу.

Для оволодіння дисципліною вивчаються уявлення про виникнення та сучасний стан етнокультурної картини світу, основні тенденції його соціокультурного розвитку в цілому та в окремих регіонах; уявлення про вплив культурного багатоманіття як суб'єктивного фактору в сучасній системі міжнародних відносин на процеси між цивілізаційної взаємодії; уявлення про роль і місце стереотипів та міфів у системі міжкультурної взаємодії; уявлення про місце та роль етноконфесійного фактору в системі міжетнічних та між цивілізаційних взаємин.

Тривалість: всього 180 год., аудиторних 72 год., лекцій 40 год., семінарських 32 год., самостійних 108 год.

Форма контролю: іспит

Назва дисципліни: **Політичні цінності**

Статус: вибіркова

Рік: 1 Семестр: 2

Мета навчальної дисципліни. Вивчення сутності, характеру, закономірності та основних функцій політичних цінностей. Ознайомлення з формуванням нової системи цінностей політичного, правового, економічного, соціального, культурницького характеру. З'ясування та вивчення нової системи цінностей в суспільствах що трансформуються.

Тривалість: всього 90 год., аудиторних 36 год., лекцій 20 год., семінарських 16 год., самостійних 54 год.

Форма контролю: іспит

ДИСЦИПЛІНИ ВІЛЬНОГО ВИБОРУ СТУДЕНТА

Назва дисципліни: **Актуальні проблеми зовнішньої політики країн СНД**

Статус: вибіркова

Рік: 2 Семестр: 1

Мета курсу: сформувати у студентів систему знань про історію та умови виникнення нових незалежних держав на території колишнього СРСР, утворення Співдружності Незалежних Держав, найважливіші процеси, що проходять в окремих її країнах; виробити та розвинути у студентів навички самостійного аналізу діяльності та комунікації країн пострадянського простору. Розкриваються основні методологічні підходи до аналізу зовнішньої політики цих країн, тенденції сучасних міжнародних відносин та геополітичних процесів на просторі СНД. У результаті вивчення дисципліни студенти повинні вміти теоретично осмислювати й аналізувати діяльність і вплив конкретних країн на трансформації в масштабах пострадянського простору на сучасному етапі; місце та роль України в системі пострадянських країн, її вплив на зарубіжні країни і на суспільно-політичні процеси в глобальному контексті.

Тривалість: всього 90 год., аудиторних 34 год., лекцій 18 год., семінарських 16 год., самостійних 56 год.

Форма контролю: екзамен.

8. ФАХОВЕ СПРЯМУВАННЯ ТА КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ ДО ФАХІВЦІВ

Магістр – це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який здобув поглиблені спеціальні уміння та знання інноваційного характеру, має певний досвід їх застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних професійних завдань у певній галузі народного господарства.

– *Магістр* політології **повинен знати**: основні етапи розвитку української та зарубіжної культури, їх стильові особливості, досягнення в різних галузях духовної культури, напрямки взаємодії культури і політики; сутність економічних явищ і процесів, механізм економічних законів на макро- і мікрорівнях, закони ринкової економіки, взаємодію політики і економіки; природу ціннісної свідомості, структуру і функції моралі, співвідношення етики і політики; взаємозв'язок суспільної психології та ідеології, буденної й теоретичної свідомості; особливості політичної психології, соціально-політичних процесів; основи загальної соціології, питання методології, методики та технології конкретно-соціологічних досліджень, сучасні соціологічні теорії; сучасні методи викладання соціально-політичних дисциплін; загальні відомості про політику, природу та специфіку політичних знань, теоретико-методологічні основи політичної науки; основні програмні положення, особливості організаційної будови політичних партій та їх роль в політичній системі; сучасні концепції ефективного соціального управління; основні тенденції розвитку сучасної етнополітичної ситуації в світі, Україні; основні особливості, риси, соціальний зміст і призначення політичних інститутів суспільства; політичні інститути України, напрямки і зміст зовнішньополітичної діяльності України.

– *Магістр* політології **повинен вміти**: розвивати політичну теорію, вдосконалювати методологію і методичку новими розробками на основі наукового аналізу сучасних політичних явищ в Україні та світі; творчо осмислювати і застосовувати історичний досвід політичної практики; самостійно вести політичні дослідження, розробляти програми конкретних досліджень, виробляти рекомендації щодо вдосконалення державної політики; вміти здобувати і об'єктивно аналізувати політичну інформацію та якісно її обробляти; володіти навиками теоретичного аналізу і узагальнення соціально-політичної інформації; володіти навичками розробки інноваційних технологій з метою управління політичними процесами; прогнозувати конфліктні та кризові ситуації, розробляти практичні рекомендації щодо їх усунення; надавати органам влади різних рівнів теоретичну і методичну допомогу по вивченню і аналізу політичного життя суспільства; проводити на високому професійному рівні консультації керівників різних рівнів державних і недержавних організацій та установ для прийняття управлінських рішень; проводити кваліфікований аналіз і давати оцінку прийнятим рішенням.

– *Магістр* політології **повинен мати** професійні знання, бути переконаним у їх соціальній доцільності й корисності, вміти застосовувати у своїй професійній діяльності; відповідний рівень етичної та психологічної культури, чітко сформоване філософське, економічне, політичне мислення, розумітися в проблемах ринкової економіки, соціальних, національних, історичних та демографічних процесах розвитку суспільства; засвоїти закономірності та особливості культурного розвитку людства; мати активну життєву позицію. Рівень професійно-політологічної культури повинен мати тенденцію до удосконалення, вироблення потреби постійного і всебічного нарощування цих знань у процесі своєї діяльності.

Відповідно до посад, що може займати випускник ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» освітньо-кваліфікаційного рівня магістр за професійним спрямуванням 0301 «Соціально-політичні науки» (**8.03010401 «Політологія»**) та **052 «Політологія»** придатний до виконання виробничих функцій і типових для даної функції задач діяльності.

Виробничі функції, типові задачі діяльності та уміння, якими повинен володіти випускник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника **8.03010401 «Політологія»** та **052 «Політологія»** подано в таблиці:

Зміст виробничої функції	Назва типової задачі діяльності	Шифр типової задачі діяльності	Зміст уміння	Шифр уміння
НАУКОВИЙ СПІВРОБІТНИК				
Проведення науково-дослідницької роботи за планом підрозділу	Вибір проблеми і теми дослідження	ПФ.Е.01	Враховуючи сучасний стан розвитку політичної науки вміти визначити і сформулювати наукову проблему	ПФ.Е.01. ЗР.О.01
			Вміти опрацьовувати матеріали за фахом на основних європейських мовах	ПФ.Е.01. ПР.О.02
	Вивчення та критичний аналіз джерел інформації по темі дослідження	ПФ.Е.02	Вміти одержувати наукову інформацію за фахом використовуючи сучасні джерела та методи накопичення інформації	ПФ.Е.02. ЗП.Р.03

	Планування проведення політичних досліджень та формування інформаційних баз даних	ПФ.Е.03	Використовуючи реальні можливості джерельної бази та історіографії знаходити засоби здобуття характеристик досліджуваних об'єктів та їх типологізації	ПФ.Е.03. ЗП.О.04
	Опанування методами досліджень, їх використанн я та удосконален ня	ПФ.Е.04	Вміти застосовувати сучасні методи політичного аналізу при проведенні наукової роботи	ПФ.Е.04. ЗП.Н.05
	Обробка, аналіз і узагальнення результатів дослідження	ПФ.Е.05	Вміти застосовувати сучасні методи обробки інформації та створити на цій основі бази даних	ПФ.Е.05. ЗП.О.06
	Оформлення здобути знань	ПФ.Е.06	Вміти подавати здобуту інформацію	ПФ.Е.06. ПР.О.07
			Вміти оформляти матеріали до друку	ПФ.Е.06. ПР.О.08
	Практичне застосування результатів науково-дослідної роботи	ПФ.Е.07	Користуючись інструктивними документами вміти реалізувати підтримку наукового дослідження	ПФ.Е.07. ПР.О.09
<i>ВИКЛАДАЧ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ</i>				
Проведенн я всіх форм занять у вищих навчальних закладах III-IV акредитації	Планування занять	ПФ.Д.08	Використовуючи учбово-методичні документи та наукову і навчально-методичну літературу, вміти скласти план практичного заняття, план і конспект лекції	ПФ.Д.08 .ПР.О.10
			Вміти враховувати психологічні особливості студентів при підготовці, плануванні та проведенні занять	ПФ.Д.08 .ПР.О.11
	Проведення занять	ПФ.Е.09	Вміти використовувати знання за фахом і спеціалізацією при проведенні занять	ПФ.Е.09. ПР.О.12

			Вміти застосовувати знання педагогіки при проведенні занять	ПФ.Е.09. ПР.О.13
	Здійснення контролю знань набутих студентами	ПФ.Е.10	Використовуючи учбово-методичні матеріали вміти скласти контрольні завдання, тести для перевірки знань студентів	ПФ.Е.10 .ПР.О.14
Проведення всіх форм занять у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації	Планування занять	ПФ.Д.11	Використовуючи учбово-методичні документи та наукову і навчально-методичну літературу, вміти скласти план практичного заняття, план і конспект лекції	ПФ.Д.11 .ПР.О.15
			Вміти враховувати психологічні особливості студентів при підготовці, плануванні та проведенні занять	ПФ.Д.11 .ПР.О.16
	Проведення занять	ПФ.Е.12	Вміти використовувати знання за фахом і спеціалізацією при проведенні занять	ПФ.Е.12. ПР.О.17
			Вміти застосовувати знання педагогіки при проведенні занять	ПФ.Е.12. ПР.О.18
Здійснення контролю знань набутих студентами	ПФ.Е.13	Використовуючи учбово-методичні матеріали вміти скласти контрольні завдання, тести для перевірки знань студентів	ПФ.Е.13. ПР.О.19	
Проведення всіх форм занять у середніх навчальних закладах	Планування занять	ПФ.Д.14.	Використовуючи учбово-методичні документи та наукову і навчально-методичну літературу, вміти скласти план практичного заняття, план і конспект лекції	ПФ.Д.14. ПР.О.20
			Вміти враховувати психологічні особливості студентів при підготовці, плануванні та проведенні занять	ПФ.Д.14 .ПР.О.21

	Проведення занять	ПФ.Е.15	Вміти використовувати знання за фахом і спеціалізацією при проведенні занять	ПФ.Е.15. ПР.О.22
			Вміти застосовувати знання педагогіки при проведенні занять	ПФ.Е.15. ПР.О.23
	Здійснення контролю знань набутих студентами	ПФ.Е.16	Використовуючи учбово-методичні матеріали вміти скласти контрольні завдання, тести для перевірки знань студентів	ПФ.Е.16. ПР.О.24
Навчально-методична робота	Забезпечення належного методичного рівня занять	ПФ.Е.17	Вміти використовувати методику викладання політологічних дисциплін для проведення всіх форм занять	ПФ.Е.17. ПР.О.25
			Вміти складати робочий план, програму дисциплін та інші учбово-методичні документи	ПФ.Е.17. ПР.О.26
	Методичне забезпечення самостійної роботи учнів, студентів, слухачів	ПФ.Е.18	Використовуючи учбову та наукову літературу, учбово-методичні та інші документи вміти скласти та підготувати до друку методичні вказівки, посібники за фахом і спеціалізацією	ПФ.Е.18. ПР.О.27
Науково-дослідна робота		ПФ.Е.01		
		ПФ.Е.02		
		ПФ.Е.03		
		ПФ.Е.04		
		ПФ.Е.05		
		ПФ.Е.06		
		ПФ.Е.07		

	Керівництво науково-дослідною роботою студентів	ПФ.Е.19	Використовуючи учбову та наукову літературу, учбово-методичні та інші документи та враховуючи сучасні досягнення політичної науки вміти скласти план і організувати наукову роботу студента, аспіранта, пошукувача	ПФ.Е.19. ПР.О.28
Залучення учнів, студентів до досягнень світової культури, загальнолюдських, моральних та естетичних цінностей	Організація та проведення культурно-просвітньої роботи	ПФ.Д.20	Вміти використовувати при плануванні та проведенні культурно-просвітньої роботи знання за фахом і спеціалізацією соціально-економічних та гуманітарних дисциплін	ПФ.Д.20 .ПР.О.29
ПРАЦІВНИК АНАЛІТИЧНИХ ВІДДІЛІВ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ТА ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ				
Аналітична . Робота в аналітичних відділах органів державної влади, місцевого самоврядування, політичних партіях і т.д.	Систематизація і узагальнення суспільно-політичної інформації	ПФ.Е.21	Вміти узагальнювати і систематизувати необхідну для роботи інформацію, створювати відповідні бази даних	ПФ.Е.21. ПР.О.30
			Вміти виявляти закономірності функціонування та розвитку соціальних явищ і процесів	ПФ.Е.21. ПР.О.31
	Прогнозування розвитку подій в соціальній та політичній сферах	ПФ.Е.22	Вміти здійснювати прогноз розвитку подій в соціальній і політичній сферах життєдіяльності суспільства на основі обробленої інформації	ПФ.Е.22. ПР.О.32

	Обробка інформації, створення баз даних, складання звітів по проробленій роботі	ПФ.Е.23	Вміти працювати із комп'ютерною технікою і вміти застосовувати її для обробки інформації та створення баз даних	ПФ.Е.23. ЗП.О.33
	Моніторинг громадської думки	ПФ.Е.24	Вміти організувати і проводити опитування громадян з метою отримання необхідної інформації	ПФ.Е.24. ПП.О.34
	Політичний менеджмент і маркетинг	ПФ.Е.25	Вміти оцінювати політичні ризики	ПФ.Е.25. ПП.О.35
Вміти організувати і проводити передвиборчу кампанію кандидата політичної партії			ПФ.Е.25. ПП.О.36	
Вміти працювати в галузі політичного рекламування для створення відповідних іміджів			ПФ.Е.25. ПП.О.37	

При розробці освітньо-кваліфікаційної характеристики підготовки магістра-політолога (спеціальність 8.040301 – «Політологія»), для формування шифрів застосовані такі позначення і скорочення назв:

а) видів типових задач діяльності:

ПФ – професійна, СВ –

соціально-виробнича,

СП – соціально-побутова;

б) класів задач діяльності:

С – стереотипна,

Д – діагностична,

Е – евристична;

в) видів уміння:

ПП – предметно-практичне,

ПР – предметно-розумове,

ЗП – знаково-практичне, ЗР

– знаково-розумове;

г) рівнів сформованості даного уміння:

О – уміння виконувати дію, спираючись на матеріальні носії інформації щодо неї, Р – уміння виконувати дію, спираючись на постійний розумовий

контроль без допомоги матеріальних носіїв інформації, Н – уміння виконувати дію автоматично, на рівні навичок;

г) здатностей:

З – здатність.

Компетенція магістра-політолога

Призначення магістра-політолога визначається тим, що це фахівець, підготовлений до роботи в освітній, науковій, управлінській, політичній та соціальній галузях. Магістр-політолог повинен володіти комплексом знань з гуманітарних і соціально-економічних, фундаментальних та професійно орієнтованих дисциплін.

Узагальненим об'єктом діяльності магістра політології є дослідження політичних явищ і процесів як в Україні, так і інших країнах світу, осмислення процесів розвитку в трансформації суспільств, аналітична робота в органах державної влади і місцевого самоврядування, політичних партіях, засобах масової інформації, громадських організаціях. Магістр готується до аналітичної, науково-дослідницької, консультативної та прогностичної роботи. Він отримує необхідні знання та навички професійної діяльності у відповідності з фундаментальною та спеціальною підготовкою у сфері політології, до роботи у вищих навчальних закладах, державних установах, політичних партіях та засобах масової інформації. Він повинен легко адаптуватися до мінливих умов діяльності підприємств різних форм власності: володіти необхідним обсягом знань в культурній, правовій, соціально-психологічній та інших галузях, вміти засвоювати нові знання, прогресивні технології та інновації. Магістр-політолог готується для практичної роботи в державних освітніх органах та установах, органах місцевого і регіонального самоврядування, а також наукових і дослідницьких центрах, політичних партіях та громадських організаціях, засобах масової інформації.

Випускнику, який отримав диплом магістра політології надається право:

- працювати в установах системи вищої освіти МОН України;
- працювати в якості спеціаліста з політичних, соціальних питань в установах державної влади, органах місцевого і регіонального самоврядування на рівні посадових категорій, встановлених для державних службовців;
- працювати в організаціях різних форм власності (діяльність політичних партій, громадських організацій, наукових установ), що використовують технології і методи політологічних досліджень у своїй виробничій і дослідницькій діяльності.

Підприємства, наукові навчальні та дослідні установи, організації забезпечують необхідні умови для використання фахівців та реалізації їх знань, здобутих у вищому навчальному закладі.

9. ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ З НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЛІТОЛОГІЯ»

Політика – сфера суспільного життя, один із видів активності соціальних суб'єктів; тип соціальних відносин.

Влада – один із найважливіших видів соціальної взаємодії, специфічні відносини хоча б між двома суб'єктами, один з яких підкоряється розпорядженням іншого, через що володарюючий суб'єкт реалізує свою волю та інтереси.

Вибори – важливий інститут сучасної демократії, одна з головних форм вираження волі народу та його участі в політичному процесі; одночасно спосіб формування представницьких органів і зміщення деяких вищих державних посад.

Демократія – форма політичної організації держави, що характеризується участю народу в управлінні державними справами. У широкому розумінні – форма керівництва будь-яким колективом, яка забезпечує активну участь його членів у здійсненні всіх заходів.

Держава – центральний інститут політичної системи, особлива форма організації політичної влади в суспільстві; їй належить суверенітет, монополія на використання законного насильства, а управління суспільством вона здійснює з допомогою спеціалізованого механізму.

Еліта – вища привілейована верства або верстви, що стоять над рештою людей; закономірно зосереджує повноту економічної та політичної влади, здійснюючи функції управління кваліфіковано та для блага всіх.

Ідеологія – система політичних, правових, релігійних, естетичних і філософських поглядів й ідей, що відображають ставлення людей до дійсності та один до одного; способи засвоєння цієї дійсності та трансформації з позицій, ідеалів, прийнятих різними соціальними суб'єктами, соціальної програми діяльності, спрямованої на зміни або закріплення існуючої системи суспільних відносин.

Партія – суспільна організація, ціллю якої є встановлення або утримання контролю над ключовими позиціями в структурах державної влади, управління через змагання з іншими партіями в електоральному процесі.

Політична система – механізм організації та здійснення політичної влади, який є цілісною, упорядкованою сукупністю державних і суспільних організацій, політико-правових норм, принципів.

Політичний режим – тип, форми і методи здійснення політичної влади, принципи організації гілок та конкретних інститутів влади.

Форма державного устрою – це елемент форми держави, який визначає територіальну організацію держави, спосіб поділу території держави на складові частини та порядок їх взаємовідносин між собою і з державою у цілому.

Органи державної влади – це ланка (елемент) механізму держави, що бере участь у виконанні функцій держави й наділений при цьому владними повноваженнями.

Середній клас – група людей, що має стійкі доходи, достатні для задоволення широкого кола матеріальних і соціальних потреб. До середнього класу, як правило, відносять таких людей, які мають високий рівень освіти і кваліфікації, і що займають в суспільстві проміжне становище: між багатою невеликою частиною і значною – низькооплачуваною частинами населення.

Форма державного правління – це певний спосіб організації верховної влади в державі, який визначається джерелами влади, порядком формування і правовим статусом вищих державних органів, обумовлює структуру, принципи взаємовідносин та сферу компетенції кожного з них.

Парламентаризм – це цілісна політико-державна система, що складається з ряду демократичних і бюрократичних елементів і зв'язків, що взаємодіють між собою. Вони містяться у державній структурі, закріплюються конституціями та іншими правовими актами.

Поліархія – це політичний устрій, який полягає в поширенні громадянства на відносно велику долю дорослого населення та внесенні до громадянських прав можливості бути в опозиції й голосувати проти найвищих посадових осіб.

Партійна система – система відносин суперництва та співробітництва між існуючими у конкретному суспільстві політичними партіями (іноді деякі дослідники вважають, що між легально діючими партіями).

Виборча система – сукупність виборчих прав і процедур, на основі яких здійснюються вибори в представницькі органи влади чи вищих посадових осіб.

Політична участь – це вплив громадян на функціонування політичної системи, формування політичних інститутів і вироблення політичних рішень.

Децентралізація – система управління, за якої частина функцій центральної влади переходить до місцевих органів самоврядування; розширення прав низових органів управління; знищення, скасування або ослаблення централізації.

Геополітика – наука, яка вивчає сукупність фізичних і соціальних, матеріальних і моральних ресурсів держави, що складають той потенціал, використання якого (а інколи лише наявність) дозволяє їй досягти своїх цілей на міжнародній арені.

Анклав – територія або частина території держави, оточена навколо територією іншої держави. Напр., Ватикан на території Італії.

Апатриди – особи без громадянства, тобто особи, що не мають громадянства будь-якої держави, їхнє правове становище визначається законодавством держави перебування і, за деякими винятками, прирівнюється до правового статусу власних громадян.

Демаркація кордонів – проведення лінії державного кордону на місцевості з позначенням його спеціальними прикордонними знаками згідно з договорами про делімітацію кордонів і доданими до них картами та описами.

Делімітація кордонів – визначення загального положення і напрямів державного кордону між суміжними державами шляхом переговорів.

Адміністративно-територіальний устрій (адміністративний поділ) – поділ території країни на окремі частини – адміністративно-територіальні одиниці (губернії, провінції, області, округи, повіти), залежно від якого створюються і діють органи державної влади та місцевого самоврядування.

Космополітизм – ідеологія, яка надає пріоритетне значення загальнолюдським цінностям і другорядне – національним проблемам; це співіснування та взаємодія численних ідентичностей і почуття приналежності до світового громадянства за рамками націй, не будучи ними скутим.

Шовінізм – крайня форма націоналізму, особливість якої полягає в агресивності вираження національних почуттів, заснованих на ідеї національної винятковості.

Державна територія – це частина земної кулі, що належить певній державі на законних підставах, у межах якої вона здійснює суверенітет.

Демографічна політика – це діяльність органів державного управління і соціальних інститутів, спрямована на створення сталих кількісних та якісних параметрів відтворення населення з метою подолання негативних демографічних тенденцій.

Політична система – механізм організації та здійснення політичної влади, який є цілісною, упорядженою сукупністю державних і суспільних організацій, політико-правових норм, принципів.

Синергетика – це напрям міжгалузевих досліджень, об'єкт яких – процеси самоорганізації у відкритих системах фізичної, хімічної, біологічної, екологічної й іншої природи.

Політичні інститути – це, по суті, певні політичні установи (сукупність політичних партій, органів суспільного громадського самоуправління та ін.), що визначають спільність людей, які мають особливі повноваження і виконують спеціальні функції в політичному житті суспільства (військові комітети, комісії), певну діяльність (президентське правління).

Політичні відносини – взаємодія суб'єктів політики і влади, де відбувається їх об'єднання або роз'єднання, передача ідей, поглядів, обмін ресурсами (впливом, інформацією, знаннями та ін.), передача вольових устремлінь від одного суб'єкта (активного) до другого (пасивного).

Модернізація – особлива форма цивілізаційного процесу, що полягає у переході від традиційного, аграрного суспільства до модерного.

Політичні норми – правила поведінки, що складаються у сфері політики і виражають політику класу, соціальної групи, нації, народу.

Політична свідомість – це система знань і оцінок, завдяки яким відбувається усвідомлення сфери політики суб'єктами, що виступають у вигляді індивідів, груп, класів, спільнот.

Політична соціалізація – засвоєння особою соціального й політичного досвіду шляхом включення її у політичну систему, в управління політичними процесами. Найважливішими результатами політичної соціалізації є політичні переконання, почуття, цінності й норми політичної діяльності, що роблять суспільство спроможним забезпечити збереження, модернізацію чи зміну політичного режиму.

Функції політичної системи – основні напрями впливу політичної системи на політичне життя суспільства.

Системний підхід – напрям методології досліджень, який полягає в дослідженні об'єкта як цілісної множини елементів в сукупності відношень і зв'язків між ними, тобто розгляд об'єкта як системи.

Держава – центральний інститут політичної системи, особлива форма організації політичної влади в суспільстві; їй належить суверенітет, монополія на використання законного насильства, а управління суспільством вона здійснює з допомогою спеціалізованого механізму.

Правова держава – держава, що однаковою мірою захищає кожного члена суспільства незалежно від його релігійних переконань, расової, етнічної та національної приналежності.

Конституціоналізм – це політико-правова категорія, яка опосередковує місце і роль конституції у правовій системі, суспільстві і державі, що знаходять вияв у її верховенстві та характері впливу на суспільні відносини.

Суспільство – це організована сукупність людей, об'єднаних характерними для них відносинами на певному етапі історичного розвитку. Суспільство — також соціальна самодостатня система, заснована на взаємовідносинах людей в процесі реалізації особистих потреб. Відносини людей у межах суспільства називають соціальними.

Конституція – це Основний Закон, що закріплює суспільний і державний устрій країни, функції органів державної влади, основні права та обов'язки громадян.

Механізм держави – це система державних органів, державних підприємств, установ, організацій, що здійснюють завдання й функції держави.

Апарат держави – юридично оформлена система всіх державних органів, що здійснюють безпосередню практичну роботу з Управління суспільством, виконання завдань і функцій держави.

Місцеве самоврядування – це право та спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання й управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення.

Нація – це стійка історична спільність людей, що визначається соціальними зв'язками певної формації та характеризується специфічними

етнічними рисами, зумовленими особливостями економічного й культурного розвитку, спільністю території, мови, побуту, традицій і звичаїв, а також відображенням цих факторів у суспільній свідомості й суспільній психології.

Сепаратизм – це прагнення спільнот, груп населення чи організацій до відокремлення, відособлення; рух за надання частині держави права автономії чи за її повне відокремлення й створення нової держави.

Думка політична – активна, цілеспрямована, узагальнююча ідеальна діяльність у формі різноманітних понять, категорій, теорій, доктрин з метою пізнання політичних зв'язків і відносин, форм і функцій власне політики та влади, політичних процесів та інститутів, політичної ідеології і культури, політичної стратегії і тактики, інших політичних явищ і цінностей, творення нових політичних ідей, прогнозування і моделювання політичного майбутнього.

Ідеал національний – створена в уяві картина національного життя у соціально облаштованому суспільстві, повній гармонії інтересів, що є простором для розвитку національної культури.

Консерватизм – політична ідеологія й практика суспільно-політичного життя, що орієнтується на збереженні та підтримуванні наявних форм соціальної структури, традиційних цінностей і морально-правових засад.

Попри різні форми, консерватизму притаманні спільні ідейні риси; визнання недосконалості людської природи й обмежених можливостей людини; переконання про вроджену нерівність людей; орієнтація на загальний морально-релігійний порядок; ставлення до конституції як до Богом даного порядку; панування закону і законслухняності як форма індивідуальної свободи.

Лібералізм – політична та ідеологічна течія, що об'єднує прихильників парламентського ладу, вільного підприємництва і демократичних свобод. Згідно з ліберальним ідеалом, мета створення держави – збереження і захист природних прав людини, відносини між людьми мають бути договірними, а верховенство закону є інструментом соціального контролю. Вплив держави конституційно обмежений, вона не може втручатися в економічне життя суспільства. Політичному стилю лібералізму властиві прагматизм, раціоналізм, меркантилізм. Більшість партій – прихильників лібералізму (понад 30) – у Європі об'єднані в ліберальний Інтернаціонал, створений 1974 р.

Менталітет – стійкі структури глибинного рівня колективної та індивідуальної свідомості й підсвідомості, що визначають устремління, нахили, орієнтири людей, у яких виявляються національний характер, загальноновизнані цінності, суспільна психологія.

Народництво – ідеологія та суспільно-політичний рух української інтелігенції в другій половині XIX ст. Прихильники народництва виступали проти кріпацтва, капіталізму, за знищення самодержавства. Ідеалом українських народників була Україна «без холопа і пана», Україна

запорізького козацтва. В умовах російського шовінізму і царських репресій народництво в Україні мало переважно культурницький, неполітичний характер. Відійшовши від республіканських ідей кирило-мефодіївців, українські народники основну увагу зосередили на відродженні української мови, літератури, освіти, історії тощо.

Націоналізм – теорія й практика етнічних та соціально-політичних відносин у суспільстві, які ґрунтуються на самоідентифікації нації у вирішенні політичних, державних та інших проблем суспільного розвитку. Термін «націоналізм» застосовують: а) у широкому розумінні – для позначення почуттів, ідей ідеологій, що наголошують на цінності нації, національної культури, національних інтересів; б) як назву особливої політичної ідеології, поряд з такими як лібералізм, консерватизм тощо. В українському націоналізмі як політичній ідеології маємо два різновиди: а) демократичний ліберальний націоналізм; б) інтегральний націоналізм.

Політична ідеологія – це цілісна система ідей, що виражають інтереси, ідеали, світогляд групових соціальних суб'єктів політики, обґрунтовують їх претензії на політичну владу.

Консолідація – це форма політичної взаємодії, що призводить до об'єднання зацікавлених груп для досягнення спільних цілей.

Націоналізм – теорія й практика етнічних та соціально-політичних відносин у суспільстві, які ґрунтуються на самоідентифікації нації у вирішенні політичних, державних та інших проблем суспільного розвитку. Термін «націоналізм» застосовують: а) у широкому розумінні – для позначення почуттів, ідей ідеологій, що наголошують на цінності нації, національної культури, національних інтересів; б) як назву особливої політичної ідеології, поряд з такими як лібералізм, консерватизм тощо. В українському націоналізмі як політичній ідеології маємо два різновиди: а) демократичний ліберальний націоналізм; б) інтегральний націоналізм.

Державне управління – цілеспрямований організаційний та регулюючий вплив держави на стан і розвиток суспільних процесів, свідомість, поведінку та діяльність особи і громадянина з метою досягнення цілей та реалізації функцій держави, відображених у Конституції та законодавчих актах, шляхом запровадження державної політики, виробленої політичною системою та законодавчо закріпленої, через діяльність органів державної влади, наділених необхідною компетенцією.

Державний апарат – публічно-правова інституційна система органів державної влади, їх підрозділів і посад, віднесених до державної служби.

Державна влада – політико-правове явище, сутність якого полягає в тому, що виражаючи хоча б формально волю всіх громадян держави, вона (влада) здійснює спрямовуючий, організуючий, регулюючий вплив на суспільство

Комунальна власність – самостійна форма власності, яка за Конституцією України є власністю територіальної громади (у зарубіжній практиці «муніципальна власність»), яка розглядається як одна з форм

корпоративної (колективної) власності, що перебуває в користуванні, володінні й розпорядженні територіальних колективів та їхніх виборних органів місцевого самоврядування).

Контроль у державному управлінні – одна із найважливіших функцій державної влади та управління, яка дає змогу порівняти фактичний стан у тій чи іншій галузі з вимогами, поставленими перед нею; виявити недоліки та помилки в роботі й попередити їх.

Управлінський контроль – це процес спостереження і регулювання діяльності державних органів і організацій з метою полегшення виконання організаційних завдань.

Форми управлінської діяльності – це зовнішні, постійно фіксовані прояви практичної активності органів державної влади чи органів місцевого самоврядування з формування і реалізації управлінських цілей і функцій та забезпечення їх власної життєдіяльності.

Функції державного управління – специфічні за предметом, змістом і засобом забезпечення цілісні управляючі впливи держави. Управлінські функції державних органів – юридично виражені управляючі впливи окремих державних органів, які вони мають право і зобов'язані здійснювати щодо певних об'єктів управління або компонентів певних структур.

Посадова особа місцевого самоврядування – це особа, яка працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження у здійсненні організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету.

Сільський, селищний, міський голова – це головна посадова особа територіальної громади – села (добровільного об'єднання в одну територіальну громаду жителів кількох сіл), селища, міста – обирається відповідною територіальною громадою на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на чотири роки і здійснює свої повноваження на постійній основі.

Територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним місцем проживання у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом – це орган виконавчої влади, особливі завдання діяльності й повноваження якого визначені Конституцією та законами України, для якого встановлюється спеціальний порядок створення, реорганізації, ліквідації, підконтрольності, підзвітності, а також призначення і звільнення керівників.

Міське самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання в громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і Законів України

Система місцевого самоврядування в структурно-організаційному плані – це сукупність органів місцевого самоврядування, органів самоорганізації населення та організаційних форм, за допомогою яких відповідна територіальна громада або її складові частини здійснюють завдання та функції місцевого самоврядування, вирішують питання місцевого значення. Система місцевого самоврядування відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (ст. 5) включає такі елементи місцевого самоврядування: територіальна громада; сільська, селищна, міська рада; сільський, селищний, міський голова; виконавчі органи сільської, селищної, міської рад; районні (в місті) ради, які створюються в містах із районним поділом, за рішенням територіальної громади міста або міської ради; районні та обласні ради, що представляють інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; інституції самоорганізації населення.

Агресія – незаконні, заборонені міжнародним правом насильницькі дії, спрямовані проти суверенітету й територіальної цілісності держави. Виділяють військову, економічну, психологічну та ідеологічну форми агресії.

Альянс – об'єднання організацій, політичних партій або держав задля виконання певних цілей.

Анексія — захоплення, примусове приєднання однією державою території іншої держави.

Безпека міжнародна – стан системи міжнародних відносин, що характеризується стабільністю світового співтовариства, заснований на дотриманні принципів і норм міжнародного права. Основні принципи міжнародної безпеки в сучасному світі – партнерство й співробітництво, баланс сил і баланс інтересів, демократизація й демілітаризація, гуманізація партнерських відносин.

Геополітика – 1) взаємозв'язок між географією та політикою, обумовлений географічними факторами: прагненням мати вихід до моря, означити свої кордони природними межами та інше; 2) розуміння міжнародної політики в цілому як протистояння великих держав на той або інший світової історії.

Дипломатія (гр . *diploma* – складати) – один із основних способів реалізації зовнішньої політики держави, офіційна діяльність глав держав, урядів і спеціальних державних органів по здійсненню цілей і завдань держави, а також по захисту інтересів держави та громадян за кордоном.

Зовнішня політика – 1) діяльність держави на міжнародній арені, яка регулює відносини з іншими суб'єктами зовнішньополітичної діяльності: держави, зарубіжними партіями, громадськими організаціями та всесвітніми і регіональними міжнародними організаціями; 2) вираження загальних суб'єктів політики, наприклад партій чи засобів масової інформації на міжнародній арені можуть суперечити загальнонаціональним інтересам, і вже з цієї причини не вважаються складовими зовнішньої політики держави; 3) закордонна діяльність держави.

Міжнародні відносини – 1) теоретичне поняття, яке характеризує взаємодію країн, народів і літературних організацій. Воно позначає систему економічних, політичних, соціальних, правових, дипломатичних, воєнних і культурних зв'язків і взаємодій, які виникають між суб'єктами світового співтовариства; 2) сукупність політичних, економічних, дипломатичних, культурних, науково-технічних, військових, гуманітарних взаємозв'язків між державами і групами держав, а також між суспільними рухами та організаціями, які діють на міжнародній арені.

Нейтралітет (лат. *neutralis* - такий, що не належить нікому) – міжнародно-правовий статус держави, який припускає відмову від участі в збройних конфліктах, війнах, а також від вступу до військово-політичних блоків

Політика міжнародна – (гр. *politike* – політика) – діяльність суб'єктів міжнародних відносин, спрямована на вироблення механізмів узгодження їхніх інтересів. Є важливим механізмом підтримки стабільності й миру, розвитку рівноправних міжнародних відносин.

Ратифікація (лат. *ratus* – за твердження, і *facio* – роблю) – затвердження вищими органами державної влади (або главою держави) міжнародно-правових договорів, угод.

Аналіз – метод наукового пізнання, за логікою якого ціле розкладають на частини, що є складовими цього цілого.

Емпіричний етап наукового дослідження – отримання та первісне опрацювання матеріалу, процес накопичення фактів, опис мовою науки, класифікація за різними критеріями та виявлення основної залежності між ними.

Метод (грец. – спосіб пізнання) – в самому широкому сенсі слова – «шлях до чого-небудь», спосіб діяльності суб'єкта в будь-якій її формі; підхід, засіб або прийом теоретичного та експериментального дослідження або практичного втілення явища чи процесу.

Методологія має два основних значення: система визначених способів і прийомів, застосовуваних у тій або іншій сфері діяльності (в науці, політиці, мистецтві і т. п.); вчення про цю систему, загальна теорія методу, теорія в дії.

Наукова новизна – це поняття, яке виражає ставлення до результатів наукового дослідження. Під час формулювання наукової новизни передбачається визначення рівня і вагомості результату дослідження серед уже відомих наукових фактів і його значущості як нового знання, наприклад, концепції, методики, рекомендацій, що раніше не мали аналогів у науці та практиці.

Обґрунтування актуальності проблеми передбачає відповідь на такі питання: наскільки важливою на сучасному етапі є визначена проблема та який стан і повнота її розроблення в науковій літературі.

Об'єкт наукового дослідження – це сфера діяльності суб'єкта або сукупність зв'язків, відносин, якостей досліджуваного явища чи процесу, або загальна сфера пошуку у вирішенні поставленої проблеми.

Предмет дослідження – конкретизація напрямку дослідження у вибраній проблематиці, тобто виділення в ній деякого аспекту чи ракурсу, який узагальнено об'єднує певну сукупність властивостей об'єкта, для встановлення конкретних меж у процесі дослідження.

Синтез – метод наукового пізнання, що сприяє відновленню цілісності досліджуваного об'єкта, явища чи процесу в розмаїтті проявів.

Теоретичний етап дослідження – глибокий аналіз наукового фактажу, перевіреного, усвідомленого та зафіксованого мовою науки, проникнення у суть явищ, формулювання його в якісній і кількісній формах, обрання принципу дії та рекомендацій щодо практичного впливу на ці явища.

Теорія (грецьке *theoria* – розгляд, дослідження) – форма достовірного наукового знання про дійсність, що являє собою систему понять, тверджень, доказів, дає цілісне уявлення про закономірності та зв'язки у природі й у суспільстві.

Альтернатива-стратегія в політиці (*alternative in the policy*, від лат *alter* – одне з двох) – необхідність вибору однієї з двох чи декількох взаємовиключних можливостей при вирішенні того чи іншого питання політичної діяльності. Альтернативна ситуація в політиці, владній практиці припускає зважений, аргументований, науково обґрунтований, кваліфікований підхід до вибору найбільш ефективного варіанта обговорення і вирішення політичних проблем, завдань, що назріли.

Аналіз державної політики – це порада-рекомендація щодо альтернативи-стратегії напряму діяльності державних інституцій, зорієнтована на вирішення проблеми чи сукупності проблем, яка ґрунтується на суспільних цінностях.

Визначення проблеми – це пошук ядра соціально-економічних, політичних, культурних та інших її чинників.

Впровадження політики – 1) процес від формулювання намірів до відстеження наслідків і впливу певного напряму політики; 2) процес трансформації цілей, проголошених політикою, у результати, який супроводжується застосуванням правил, тлумаченням нормативних актів, дотриманням законів та наданням послуг населенню.

Державна політика – це відносно стабільна, організована й цілеспрямована діяльність/бездіяльність державних інституцій, здійснювана ними безпосередньо чи опосередковано щодо певної проблеми або сукупності проблем, яка впливає на життя суспільства.

Інструменти державної політики – це специфічні засоби, за допомогою яких політика як реакція на проблему впроваджується в життя, а тому їх слід аналізувати як один із головних чинників вироблення та впровадження ефективної політики.

Лобізм (лобіювання) – (англ. *lobby* – кулуари) – діяльність соціальних груп із реалізації своїх інтересів шляхом цілеспрямованого впливу на органи законодавчої і виконавчої влади. До способів лобіювання відносять

виступи на слуханнях у парламенті, розробку законопроектів, консультивання депутатів і міністрів, формування суспільної думки та ін.

Модель державної політики – це концептуальний підхід словесного опису державно-політичного процесу.

Оцінювання політики – систематична оцінка операцій та/або результатів програми чи політики у порівнянні у порівнянні з комплексом явних чи неявних стандартів, з метою вдосконалення програми чи політики.

Публічність аналізу державної політики – залучення широких верств громадськості, експертів, науковців, недержавних організацій до дискусій, що передують ухваленню рішень.

Проблема, придатна для аналізу державної політики, – це ситуація, що викликає занепокоєння в суспільстві і потребує реагування державної влади.

Алма-Атинська декларація від 21 грудня 1991 року – документ, що підтвердив припинення існування СРСР й разом з Угодою про створення Співдружності Незалежних Держав (Мінськ, 8 грудня 1991) визначив принципи взаємовідносин і співробітництва країн-членів СНД.

Анексія (лат. *annexio* – приєднання) – захоплення, примусове приєднання однією державою території іншої держави.

Біловезька угода – документ, підписаний 7-8 грудня 1991 року Президентом України Леонідом Кравчуком, Президентом Росії Борисом Єльциним та Головою Верховної Ради Республіки Білорусь Станіславом Шушкевичем у Біловезькій Пущі під Брестом (Білорусь), яким оголошено розпуск Союзу РСР і створення Співдружності Незалежних Держав (СНД).

Євразійський Союз – російська спроба антитези Європейського Союзу, геополітичний проект реставрації імперської гегемонії Росії (після розпаду СРСР, через наступні етапи: створення СНД, Союзу Білорусі та Росії, Митного Союзу, ЄврАзЕс, ЄЕП), започаткований В. Путіним.

Єдиний економічний простір (ЄЕП) – проект економічної інтеграції трьох держав СНД – Росії, Казахстану, Білорусі. ЄЕП працює на території Росії, Білорусі та Казахстану з 1 січня 2012 року. Повною мірою інтеграційні угоди ЄЕП почали працювати з липня 2012 року.

Зовнішня політика – 1) діяльність держави на міжнародній арені, яка регулює відносини з іншими суб'єктами зовнішньополітичної діяльності: держави, зарубіжними партіями, громадськими організаціями та всесвітніми і регіональними міжнародними організаціями; 2) вираження загальних суб'єктів політики, наприклад партій чи засобів масової інформації на міжнародній арені можуть суперечити загальнонаціональним інтересам, і вже з цієї причини не вважаються складовими зовнішньої політики держави; 3) закордонна діяльність держави.

Зона вільної торгівлі СНД – угода держав СНД, які підписали в 2011 році Договір про зону вільної торгівлі, який передбачає зведення до мінімуму винятків з номенклатури товарів, до яких застосовуються

імпортні мита, експортні мита повинні бути зафіксовані на певному рівні, а пізніше поетапно відмінені.

Міжнародна організація – об'єднання міждержавного чи недержавного характеру, створене на основі угод.

Міжпарламентська асамблея держав – учасників Співдружності Незалежних Держав (МПА СНД) – міждержавний орган з офіційним статусом, заснований 27 березня 1992 року в місті Алма-Ата (Республіка Казахстан) як консультативний орган для підготовки проектів законодавчих документів, що становлять взаємний інтерес. У 1999 році до Алма-Атинській угоди приєдналася Україна.

Співдружність Незалежних Держав (СНД) – регіональна міжнародна організація, покликана врегулювати відносини співробітництва між державами, що раніше входили до складу СРСР, не є наддержавним утворенням і функціонує на добровільній основі.

Еліта (фр. *elite* кращий, відбірний, обраний) – 1) найбільш видатні представники суспільства, вищі верстви в системі соціальної ієрархії; 2) обране коло осіб.

Еліта політична – відносно невелика, внутрішньо диференційована, інтегрована група осіб (чи сукупність груп), що концентрує в своїх руках значний обсяг політичної влади. Е.П. безпосередньо бере участь у прийнятті та здійсненні рішень, пов'язаних з використанням державної влади або впливом на неї.

Контреліта – особи, які володіють характерними для еліти психологічними якостями, але не мають доступу до керівних функцій у силу свого соціального статусу і різного роду бар'єрів.

Лідер (англ. *leader* – той, хто веде, перший, що йде попереду, ведучий, керівник) – особистість, за якою члени групи визнають право брати на себе найбільш відповідальні рішення, що стосуються їхніх інтересів; особа, на яку офіційно покладені функції управління колективом і організації його діяльності; особа, признана групою авторитетною.

Лідерство – постійний пріоритетний вплив з боку певної особи на все суспільство, організацію чи групу; лідерство – це управлінський статус, соціальна позиція, пов'язана з прийняттям владних рішень, керівна посада.

Натовп – значне число людей, що знаходяться в безпосередньому контакті один з одним.

Номенклатура (лат. *nomenclatura* – перелік, список) – правлячий клас соціалістичного суспільства, який володів певними соціальними привілеями; працівники, призначені чи затверджені вищими органами на якісь посади.

Політичне лідерство – це особливого виду підприємництво, яке здійснюється на політичному ринку, при якому політичні підприємці в конкурентній боротьбі обмінюються своїми програмами вирішення суспільних проблем; це символ спільності та зразок політичної поведінки групи, здатний реалізувати її інтереси за допомогою влади.

Псевдоеліта – некомпетентна еліта з претензіями на елітарність, яка нездатна кваліфіковано виконувати покладені на неї функції.

Селекторат (лат. *selectio* відбір, вибір) – коло осіб, що здійснюють відбір претендентів на керівні посади. Термін використовується в теоріях еліт при характеристиці різноманітних систем рекрутування еліт.

Бренд (англ. brand – клеймо) – це характерні особливості або назва, дана товару чи послугі з метою виділити його серед товарів та послуг конкурентів символічне втілення інформації, що включає: назву, товарний знак, логотип, певні візуальні елементи (шрифти, кольорову гаму, символи).

Імідж (англ. *image* образ, зображення) – цілеспрямовано сформований образ (особи, явища, предмета), який відокремлює певні ціннісні характеристики, покликаний емоційно -психологічно впливати на будь-кого з метою популяризації, реклами тощо.

Імідж політичний – образ політичного лідера-діяча партії, який складається в суспільній думці. І.П. може виникати стихійно, без зусиль з боку особистості (групи), або за допомогою особливих засобів, що знаходяться в розпорядженні фахівців зі створення іміджу (іміджмейкерів).

Іміджмейкер – це спеціаліст, який займається створенням і перетворенням публічного образу.

Іміджологія – наука, що вивчає проблеми формування й створення в суспільній свідомості образів суспільних інститутів (держави, політичних партій, організацій, установ) та окремих політичних лідерів, виробляє сукупність прийомів, технологій і засобів формування в суспільній свідомості відповідних образів реальних суб'єктів політики.

Позиціонування – забезпечення конкурентоспроможного стану товару на ринку і в свідомості споживачів.

Політичний іміджмейкінг – техніка використання реклами або зв'язків з громадськістю з метою створення привабливого образу політика чи установи, організації.

Репутація (з англ. – загальна думка) – сукупність думок про сильні і слабкі сторони особи, переваги та недоліки компанії, що складається у внутрішніх колах компанії, партнерів із бізнесу і напрацьовується роками, конкретними справами і фактами.

Стереотип – це психічний механізм, який керує процесом переробки інформації про зовнішній світ і включає механізми запам'ятовування інформації з наступною взаємодією з новою інформацією на основі «готових знань», що вже існують.

Фізіогноміка – це сукупність знань і тлумачень взаємозв'язку між зовнішніми рисами людини та її характером, емоціями, інтелектом, самооцінкою

Голосування – безпосередній акт волевиявлення громадян під час виборів, подання громадянами свого голосу «за» або «проти» висунутих кандидатів у депутати чи політичних партій.

Вибори – передбачена конституцією та законами форма прямого народовладдя, за якою шляхом голосування формуються представницькі органи державної влади та місцевого управління (самоврядування).

Виборчий процес – 1) у широкому значенні – це частина політичного процесу та режиму, встановленого у країні, що безпосередньо пов'язана із загальними умовами розвитку інститутів демократії, які створюють соціально-політичну та соціально-культурну інфраструктуру реалізації виборчого права громадян; 2) у вузькому розумінні – це юридична конструкція організації та проведення виборів, яка складається із сукупності виборчих процедур, які закріплюють визначений порядок здійснення суб'єктами процесу різних виборчих дій, що забезпечують у встановленій послідовності динаміку виборчої кампанії.

Виборче право – система правових норм, що регулюють суспільні відносини, пов'язані з виборами органів держави й місцевого самоврядування – в об'єктивному сенсі. У суб'єктивному значенні – це право індивіда (громадянина), який має статус виборця або статус кандидата на виборну посаду, на участь у виборах.

Виборча кампанія кандидата на виборну посаду, політичної партії, виборчого блоку – сукупність організаційно-агітаційних заходів, спрямованих на досягнення заданого результату на виборах, які проводяться кандидатами, політичними партіями, виборчими блоками та уповноваженими ними особами в період з дня висування кандидатів, списків кандидатів до дня подачі фінансового звіту про використання коштів власного виборчого фонду.

Виборча система – 1) вузьке розуміння: спосіб переведення голосів виборців у мандати депутатів та владні посади; 2) нормативно-правове розуміння: порядок формування виборних органів держави, спосіб, у який розподіляються депутатські мандати, її трьома найсуттєвішими компонентами у цьому значенні є виборча формула, структура виборчого бюлетеня і величина округу; 3) широке розуміння: сукупність суспільних відносин, взаємодій, процесів, інститутів, цінностей, норм, які обумовлюють формування виборних органів держави.

Плюральні / мажоритарні системи (в українській мові мажоритарні системи відносної або абсолютної більшості) – виборчі системи, засновані на принципі, за яким кандидат (кандидати) або партія з відносною більшістю голосів (тобто, більше, ніж у кого-небудь ще) або з абсолютною більшістю голосів (тобто, 50 % плюс 1 – абсолютна більшість) оголошуються переможцем. Така система може використовувати одномандатні округи (наприклад, хто прийшов першим отримує пост, альтернативне голосування чи двотурова система) або багатомандатні округи (наприклад, блоковане голосування або блоковане голосування по партіях).

Системи пропорційного представництва (ПП) / пропорційні системи – сімейство виборчих систем, заснованих на принципі свідомого переведення всіх голосів партії чи угруповання в відповідну частку

мандатів у виборному органі. Наприклад, партія, яка отримує 30% голосів, отримає приблизно 30% мандатів. Всі системи ПП вимагають використання багатомандатних округів. Існує два основних види систем ПП: системи з ПП і система єдиного перехідного голосу (ЄПГ).

Змішані системи – виборчі системи, при яких виборці обирають представників через дві різні системи. Одна з них називається системою пропорційного представництва, а інша – плюральною / мажоритарною системою. Існує два види змішаних систем: паралельні системи та пропорційні системи змішаного членства (системи додаткового мандату, персоналізовані пропорційні системи).

Виборча інженерія – процес розробки певної моделі виборчої системи з метою цілеспрямованого впливу на політичну систему.

Адміністративні виборчі технології – технології, в основі яких покладено використання адміністративного ресурсу (а-ресурсу), тобто використання органами державної влади та місцевого самоврядування, кандидатами на виборні посади, які є посадовими особами або державними службовцями, своїх повноважень для досягнення політичних цілей в ході виборчої кампанії шляхом порушення норм чинного законодавства.

Аналітичні виборчі технології або оцінки електорального поля – сукупність методів, прийомів і процедур, покликаних дати об'єктивну оцінку електорального потенціалу кандидата та його конкурентів, з'ясувати основні проблеми округу, запропонувати ефективну стратегію та обрати правильну тактику.

Базові виборчі технології – виборчі технології, пов'язані зі стратегічним проектуванням виборчої кампанії. До них належать: технологія ставки на партію (блок, об'єднання), технологія ставки на лідера партії (блоку), технологія ставки на лідерів партії (блоку), технологія поєднання ставки на лідерів і партію, технологія провідної (визначальної) ідеї та ідеалу, технологія міфізації і символу, технологія ставки на програму партії (блоку) чи окремого кандидата, технологія використання ситуації, технологія ставки на проблеми, технологія опозиційності, технологія паралельних виборів, комбінована технологія.

Виборчі (електоральні) технології – сукупність прийомів та способів впливу на волевиявлення виборців та на результати виборів, які застосовуються при підготовці, організації, та проведенні електоральних кампаній з метою досягнення на виборах поставленого політичного результату.

Диференційні виборчі технології – виборчі технології, пов'язані з тактико-оперативним впливом на електорат чи його окремі групи. До них відносять: технологію переконання; технологію навіювання; технологію наслідування; технологію психічного зараження; технологію установок; технологію використання й формування стереотипів; технологію залякування; технологію зміни мотивації; технологію емоційного тиску; технологію впливу через конкретні події (факти); технологію компромату; технологію переключення уваги; технологію ставки на «переможця»;

технологію «рейтингів»; технологію «клонування»; технологію виведення з психічної рівноваги; технологію дезорганізації передвиборної та виборчої кампанії; технологію ототожнення; технологію з «напарником», психологічні операції.

Інформаційно-комунікативні технології – тип соціальних технологій, пов'язаних з організацією взаємин між людьми у процесі передачі інформації. До основних виборчих інформаційно-комунікативних технологій належить політична реклама, пропаганда, PR.

Маніпулятивні технології – технології навіювання, використання таких станів та емоцій людини, як незадоволення, страх, заздрість, нетерпимість тощо. Вони спрямовані на руйнацію позитивного іміджу конкурентів (лідера, партії, політичної сили), дезорієнтацію та обман виборців.

Організаційно-політичні технології – виборчі технології, які є провідними в організації виборчої кампанії. Вони містять набір прийомів і способів організації роботи команди та виборчого штабу загалом, розробки стратегії і тактики виборчої кампанії, збору коштів на проведення виборчої кампанії, роботи груп добровольців і агітаторів, побудови ієрархічної структури осередків, які працюють на суб'єкта виборчих перегонів.

PR-технології – ефективне використання фінансових, матеріальних та людських ресурсів засобами PR (паблік рілейшнз) задля досягнення визначеної мети.

Психотехнології (політико-психологічні технології) – сукупність методів, прийомів і способів проведення спрямованого впливу на індивідуальну та соціальну психіку як окремих індивідів, так і групи з метою вирішення певних завдань, зокрема завоювання їхніх голосів. Основна мета будь-якого контакту – своїми діями викликати бажані зміни у свідомості та підсвідомості, трансформації емоційних станів, стимулювання певних типів поведінки.

Спін-технології – особливі PR-технології, які полягають у корегуванні висвітлення засобами масової інформації (ЗМІ) певних подій або заяв, їх представлення у більш привабливому вигляді.

Технології рекламно-агітаційного напрямку виборчої кампанії – сукупність методів, прийомів і способів розповсюдження різних форм рекламних матеріалів, роботи зі ЗМІ.

Технології організаційно -масового напрямку виборчої кампанії або польові – сукупність методів, прийомів і способів з організації зустрічей кандидата з виборцями, мітингів, демонстрацій, походів, кампаній «від дверей до дверей», «від людини до людини» тощо.

Європейська ідентичність – спільне усвідомлення належності до економічного і політичного простору, визначеного капіталізмом, соціальним забезпеченням, ліберальною демократією, повагою до прав людини, свободою та верховенством права, процвітанням і прогресом.

Європейська інтеграція – процес політичної, юридичної, економічної (у деяких випадках – соціальної та культурної) інтеграції європейських

держав, у тому числі й частково розташованих в Європі. На даний момент європейська інтеграція досягається в основному за рахунок розширення Європейського Союзу та Ради Європи.

Європейський Союз – унікальне об'єднання країн Європи, які через створення спільного (внутрішнього) ринку, економічного та валютного союзу, а також шляхом реалізації спільної політики й діяльності мають на меті забезпечити безперервне економічне зростання, соціальний розвиток і згуртованість країн-учасниць. Держави Європейського Союзу (ЄС) створили спільні інституції, яким делегували частину своїх національних повноважень так, що рішення у певних сферах загальних інтересів можуть ухвалюватись демократичним шляхом на загальноєвропейському рівні. Таке усупільнення суверенітетів називають також «європейською інтеграцією». ЄС зараз налічує 28 держав. Поняття «Європейський Союз» запроваджено 1993 р. в Маастрихтському договорі (або Договорі про Європейський Союз), як поєднання наднаціональної (європейські спільноти) і міжурядових (співпраця в галузі правосуддя та внутрішніх справ і спільна зовнішня та безпекова політика) засад, так званих «стовпів».

Інституції ЄС – вищі керівні органи Європейського Союзу, яких на даний час є п'ять: Європейський парламент (обирається народами держав-членів), Рада Європейського Союзу або Рада міністрів (представляє уряди держав-членів), Європейська комісія (рушійна сила та виконавчий орган), Суд ЄС (забезпечує законність), Європейський суд аудиторів (контролює управління фінансами). Їх доповнюють інші важливі органи: дорадчі – Європейський соціально-економічний комітет (виражає позицію організованого громадянського суспільства з соціальних та економічних питань) і Комітет регіонів (виражає позицію регіональних та місцевих органів влади); фінансові – Європейський центральний банк (відповідає за монетарну політику та євро) та Європейський інвестиційний банк (фінансовий інструмент досягнення цілей Союзу); із захисту прав людини – Європейський омбудсмен (опікується скаргами громадян на інституції та органи ЄС). Є також чимало інших органів і установ (наприклад, Агентства Європейського Союзу), які допомагають досягненню цілей ЄС. Вищим політичним органом ЄС є Європейська рада.

Копенгагенські критерії – основні умови (політичні, юридичні, економічні) для вступу до ЄС країн ЦСЄ, сформульовані на засіданні Європейської ради в Копенгагені (Данія) у червні 1993 р. та затверджені на Мадридському засіданні Європейської ради у грудні 1995 р. Політичні критерії передбачають стабільність інституцій, які забезпечують демократію, верховенство закону, права людини та захист інтересів національних меншин. Юридичні критерії мають на увазі спроможність взяти на себе у повному обсязі зобов'язання, пов'язані з членством у ЄС, включаючи відданість цілям політичного, економічного і валютного союзу. Економічні критерії вимагають наявності функціонуючої ринкової економіки, а також здатності конкурувати і витримувати тиск ринкових сил на внутрішньому ринку Європейського Союзу.

Опори (стовпи, підвалини) ЄС – базові основи ЄС: перша опора – європейські співтовариства, друга опора – спільна зовнішня та безпекова політика, третя опора – співпраця у сфері юстиції та політиці внутрішніх справ.

Спільна політика – сукупність нормативно-правових актів ЄС, принципів та методів їх реалізації, які спільно впроваджуються інституціями ЄС та державами-членами з метою досягнення визначених цілей і завдань політики.

Угода про асоціацію, Угода про УА – Угода про асоціацію України з Європейським Союзом, зміст якої розроблено конкретно для України, і яка має замінити Угоду про партнерство та співробітництво. Угода про асоціацію між Україною та ЄС дає змогу перейти від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції. Підписання Угоди про асоціацію між Європейським Союзом та Україною планувалося 28 листопада 2013 р., але тоді не відбулося. Натомість на 3-му саміті ЄС «Східне партнерство» у Вільнюсі 28 листопада 2013 р. ЄС парафував подібні угоди з Молдовою та Грузією. До цього питання повернулися після протестних акцій в Україні листопада 2013 – лютого 2014 рр. – Євромайдану. Політичну частину угоди було підписано 21 березня 2014 р., а економічну – 27 червня 2014 р.

Угода про партнерство і співробітництво (УПС) – угода між Європейськими співтовариствами і їх державами-членами з одного боку та Україною – з іншого. Підписана 16 червня 1994 р. та ратифікована законом України N 237/94-ВР від 10 листопада 1994 р.

Угоди про асоціацію – угоди, що встановлюють особливі зв'язки між ЄС і третіми країнами; регламентують економічне співробітництво, взаємну торгівлю, політичний діалог, фінансову допомогу. Існують дві основні категорії таких угод: угоди, спрямовані на підготовку третьої країни до можливого членства у Співтоваристві; угоди, спрямовані на підтримку особливих відносин країн – членів ЄС із третіми країнами.

Реформація – широкий суспільний рух Західної і Центральної Європи антифеодальний за соціально-економічною і політичною суттю та релігійний антикатолицький за ідеологічною формою, що мав на меті виправлення офіційної доктрини римо-католицької церкви, перетворення церковної організації та перебудову взаємовідносин церкви і держави.

Макіавеллізм – політична тактика, яка намагається досягнути мети, опираючись на вузьку соціальну базу і нехтуючи моральними нормами.

Етатизм – принцип, який передбачає визначальну роль держави у житті суспільства.

Анархізм (від дав.-гр. αναρχω – від ἀν, ан, «без» + ἄρχή, архе, «влада» -ізм) – суспільно-політична течія, що прагне до максимально можливого визволення особистості, виступає за негайне знищення будь-якої державної влади стихійним бунтом мас і створення федерації дрібних автономних асоціацій виробників і споживачів (союзи громад).

Елітаризм – концепція, що передбачає диференціацію суспільства на еліту і масу.

Народний суверенітет – принцип, згідно з яким народ є джерелом влади і має право на зміну влади, яка не відповідає його інтересам.

Суспільний договір – концепція походження держави, згідно з якою влада і держава є результатом делегованих кожною людиною частин природної свободи.

Християнська демократія – суспільно-політична течія, яка виступає за вирішення суспільних проблем згідно з принципом співробітництва і опираючись на християнські норми.

Суб`єкт міжнародного права – це самостійне утворення, яке завдяки своїм можливостям та юридичним особливостям, здатне володіти правами та обов`язками за міжнародним правом, брати участь у створенні та реалізації його норм.

Дипломатія – офіційні відносини та діяльність з метою захисту інтересів держави та її громадян.

Нейтралітет – політичні та юридичні відносини держав, що утримуються від участі у війнах з іншими державами, не надають військової допомоги жодній воюючій стороні.

Інтеграція – сукупність процесів, спрямованих на об`єднання різних суспільних інститутів чи держав, які формуються в різного типу уніфіковані устрої чи наддержаву.

Безпека – стан, що характеризується ступенем захищеності та спроможністю протистоять змінам умов функціонування; діяльність щодо виявлення, запобігання, послаблення, усунення чи відвернення загрози, здатної спричинити значні матеріальні та духовні збитки, негативно вплинути на подальший розвиток.

Глобалізація – процес взаємозалежності, взаємопроникнення, взаємообумовленості та взаємодії людства в планетарному масштабі.

Біполярна система – така конфігурація співвідношення сил, коли більшість політичних утворень групуються навколо двох з них, чії сили переважають сили інших.

Могутність – це сукупність можливостей, якими володіє суб`єкт політики для задоволення своїх інтересів.

Президéнт (лат. praesidens (praesidentis) – той, що сидить спереду) – титул найвищої посадової особи держави з республіканською формою правління.

Реферéндум (від лат. referendum – те, що треба доповісти) – в державному праві прийняття електоратом (виборцями) рішення з конституційних, законодавчих чи інших внутрішньо- чи зовнішньополітичних питань.

Плебісцит – це різновид референдуму, на якому вирішуються питання зміни статусу території, чи приєднання території до іншої

Парламент – найвищий виборний (повністю або частково) орган державної законодавчої влади, в якому здійснюється представництво основних політично активних груп населення країни.

Омбудсмен (від швед. ombudsman «представник») – посадова особа, на яку покладаються функції контролю за дотриманням законних прав та інтересів громадян в діяльності органів виконавчої влади і посадових осіб.

Уряд – орган виконавчої влади в державі, найвищий виконавчий орган.

Вибори – передбачена конституцією та законами форма прямого народовладдя, за якою шляхом голосування формуються представницькі органи державної влади та місцевого управління (самоврядування).

Держава – форма організації політичної спільноти, політичне утворення з визначеною територією і політичною владою і суверенітетом.

Законодавчий процес – процедура розробки і прийняття законів.

Політичний інститут – сталий засіб впорядкованості політичних відносин, що забезпечує функціонування політичної організації суспільства.

Агітація (від лат. – приведення в рух, спонукання) – це створення і підтримка у свідомості людей певної політичної, релігійної, моральної орієнтації через привернення їхньої уваги до лозунгів та символів і мобілізація громадськості на участь у конкретних соціально-політичних акціях. Це також діяльність журналістики в справі поширення оперативної інформації, що активно формує позицію читача.

Акредитація – це дозвіл, який надають органи державної влади журналістам для висвітлення певної події чи засідань законодавчого органу влади.

Брифінг (від англ. – інструктаж) – коротка нарада для представників ЗМІ, на якій спеціально уповноважені особи викладають позицію уряду з певного питання, повідомляють про міжнародні переговори, конференції, засідання.

Громадська думка – це публічно висловлене ставлення великих груп людей до суспільно – політичних справ: важливих проблем розвитку політичної системи, економіки, освіти і т. д.

Журналістика – це соціальний інститут, створений з метою забезпечення всебічного й об'єктивного інформування всіх суб'єктів суспільного життя про соціальну дійсність, що необхідно для оптимального функціонування всіх інших соціальних інститутів і суспільства в цілому як саморегулятивної системи.

Засоби масової інформації (ЗМІ) – це спеціалізована, розгалужена мережа установ, що займаються збором, обробкою і публічним передаванням інформації будь – яким особам за допомогою спеціального технічного інструментарію.

Інформаційна влада – здатність власників інформації шляхом отримання, тлумачення, компонування та розповсюдження інформації

впливати на формування суспільної свідомості, спонукати суб'єктів політики та економіки до дій у певному напрямку.

Інформаційна політика – це регулююча діяльність державних органів, направлена на розвиток інформаційної сфери суспільства, яка охоплює не тільки ЗМІ, але й телекомунікації, інформаційні системи і ресурси, всю сукупність виробництв і відносин, пов'язаних зі створенням, зберіганням, обробкою, передачею інформації у всіх її видах – ділової, розважальної, науково – освітньої і т. п.

Медіа-істеблішмент – привілейована група журналістів, які акредитовані у владних структурах і мають пільговий доступ як до високо посадових осіб, так і до урядової інформації.

Політична комунікація – процес передавання політичної інформації, яка циркулює від однієї частини політичної системи до іншої, між політичною та суспільною системами, а також між політичними структурами, суспільними групами та індивідами.

Свобода преси – це право громадян та їх організацій вільно викладати свої погляди і переконання через ЗМІ, це необхідна умова для найповнішого виявлення політичного змісту і суспільних функцій мас-медіа.

Четверта влада – це метафорична назва ЗМІ, яка означає, що ЗМІ є своєрідною владою: вони на відміну від владних структур не керують суспільством, не видають закони, не вирішують судових справ – ЗМІ володіють потужними можливостями впливу на свідомість і поведінку людей за допомогою переконання, аргументації, сили авторитету і слова.

Актуальність теми (з лат. означає важливість, практичну значущість розглядуваної проблеми) визначається тим, як вирішення даної проблеми буде сприяти розвитку пріоритетних напрямів науки, зв'язок проблеми із комплексними програмами.

Завдання дослідження – це сукупність конкретних цільових установок, які спрямовані на аналіз і вирішення проблеми. Вони розкривають зміст предмета дослідження, визначають засоби досягнення поставленої мети і мають узгоджуватися з гіпотезами.

Концепція – це система поглядів, система опису певного предмета або явища стосовно його побудови, функціонування, що сприяє його розумінню, тлумаченню, вивченню головних ідей. Концепція має надзвичайне значення, оскільки є єдиним, визначальним задумом, головною ідеєю наукового дослідження.

Ідея – це продукт людського мислення, форма відображення дійсності, яка відрізняється від інших форм мислення тим, що в ній не тільки відображається об'єкт вивчення, а й міститься усвідомлення мети, перспективи пізнання і практичного перетворення дійсності.

Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується з певного курсу або з окремих його розділів.

Методологічна основа дослідження – основне, вихідне положення, на якому базується наукове дослідження. Методологічні основи даної науки завжди існують поза цією наукою, за її межами і не виводяться із самого дослідження.

Мета дослідження – пов'язана з об'єктом і предметом дослідження; це очікуваний кінцевий результат, те, що має бути досягнуто в результаті проведення дослідження. Об'єктом наукового дослідження є певна частина дійсності – досить конкретний предмет чи явище, на яке спрямована наукова діяльність дослідника з метою пізнання його суті, закономірностей розвитку і можливостей використання в практичній діяльності. Предметом наукового дослідження можуть бути причини виникнення процесу або явища, закономірності його розвитку, різноманітні властивості, якості тощо. Предмет дослідження є вужчим, ніж об'єкт.

Політична онтологія – вчення про політичному бутті. У центрі уваги політичної онтології перебувають проблеми змісту політичного буття, форми і способи його існування і розвитку, особливості політичного простору і політичного часу, типи виміри політичного буття, специфіка політичного детермінізму.

Політичний простір – це багаторівневий, багатовимірний світ, в якому розгортаються політичні відносини з приводу завоювання, використання та утримання влади.

Хронополітика – наука, яка досліджує темпи і ритми політичного розвитку соціуму, розподіл державою суспільного часу, а також взаємозв'язок між типом розподілу суспільного часу і соціальними і політичними процесами.

Політична праксеологія – розділ політології, який досліджує проблеми ефективності функціонування політичної сфери суспільства в контексті політичного управління, яке здійснюється через політичну діяльність суб'єктів політики (державних інститутів, політичних партій, окремих політиків і т. ін.).

Політична антропологія – напрямок досліджень в соціальній антропології, що займається вивченням політичного процесу та політичних інститутів в традиційних суспільствах. Цей специфічний підхід – також необхідна частина політичної соціології.

Геополітика (від грец. γη – земля + πολιτική – мистецтво управління державою); політологічна концепція, що вбачає у політиці засадничу, визначальну роль географічних факторів: просторове розташування країни, розмір території, наявність чи відсутність, обмеженість природних ресурсів, клімат, кількість населення. Існує класична геополітика та критична (постмодерна).

Екзистенціалізм або філософія існування (фр. existentialisme від лат. exsistentia – існування) – напрям у філософії ХХ ст., що позиціонує і досліджує людину як унікальну духовну істоту, що здатна до вибору

власної долі. Основним проявом екзистенції є свобода, яка визначається як відповідальність за результат свого вибору.

Трансценденталізм – напрям філософії який вивчає те, що лежить за межами досвіду, те що неможливо пізнати зважаючи на досвід

Релятивізм (від лат. *relativus* – відносний) – методологічний принцип, який полягає у метафізичній абсолютизації відносності і умовності змісту пізнання.

Гносеологія вивчає особливий тип відносин між суб'єктом і об'єктом, тобто пізнавальний. Пізнання є сукупністю процесів, завдяки яким людина отримує, переробляє і використовує інформацію про світ і про саму себе.

Внутрішньополітичне прогнозування – прогнозування всієї сфери внутрішньої політики. Воно пов'язане з оцінками як конкретних політичних подій, так політичних процесів у діяльності самих політичних інститутів суспільства.

Глобальна реклама – використання одного і того самого рекламного оголошення (з перекладом тексту повідомлення кількома мовами) в ЗМІ різних країн світу. Застосовують для інформування населення про неординарні політичні акції (події).

«Джінглс» – жанр політичної реклами, зокрема пісенька з нав'язливим мотивчиком: застосовують під час виборчої компанії як заклик голосу вати за конкретну партію, лідера.

Дискредитація – умисне зганьблення чийогось імені, підрив довіри, приниження честі, гідності, авторитету; один із засобів боротьби з противником, досягнення успіху в передвиборчих змаганнях.

Доктрина – систематизоване філософське, політичне чи ідеологічне вчення, сукупність принципів, концепцій.

Зовнішньополітичне прогнозування – сфера оцінок міжнародних відносин і зовнішньої політики, політичної обстановки у світі і тенденцій та факторів їх розвитку.

Іміджологія – галузь політичної науки, що вивчає проблеми утвердження в суспільній свідомості образів політичних інститутів (держави, політичних партій, організацій, установ) та окремих політичних лідерів, розробляє сукупність політичних прийомів, технологій і засобів формування в суспільній свідомості відповідних образів реальних суб'єктів політики.

Інструментарій прогнозування – система організаційно-технічних елементів, які забезпечують високу якість прогнозу. Це різноманітні види анкетування, кількісні і якісні методи оцінки даних опитувань суспільної думки, спеціальні системи передбачення.

Наукове передбачення – таке знання про невідоме, яке ґрунтується на вже відомому знанні про суть цікавих для нас явищ і процесів та про тенденції їх подальшого розвитку; спирається на знання реальних взаємозв'язків, а не на містику. І все ж наукове передбачення – це ймовірне знання і не претендує на абсолютну істину.

Нормативний прогноз – передбачення бажаного стану об'єкта дослідження на основі раніше заданих норм, ідеалів, стимулів цілей; описує шляхи і засоби досягнення бажаного.